57

37 ½

6
3-E
52

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
4 K
28

75
F
142

75
E
64

Digitized by Google

ANTONI ROSATI

IC. PISTORJENSIS

DE SEPVLCRIS

ET

SEPVLCRORVM JVRIBVS

LIBER SINGVLARIS

AD LAVRENTIVM GINORIVM

SENATOREM ET MARCHIONEM AMPLISSIMVM

ROMA

PISTORJ A. D. MDCCLXI.

EXCVDEBAT ATTHO BRACALIVS

PVBLICI TYPOGRAPHVS

PRAESIDIBVS ANNVENTIBVS

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
ROMA

GENIO. CLEMENTISSIMO

LAVRENTI. GINORI

PATRICI. FLORENTINI

SENATORIS. ET. MARCHIONIS. AMPLISSIMI

INTEGRITATE. FIDE. PIETATE. PRVDENTIA

CETERISQVE. OMNIBVS. VIRTVTIBVS

CLARISSIMI

BONARVM. ARTIVM. FAVTORIS

POLITIORIS. LITERATVRAE. CVLTORVM

PATRONI. BENEFICENTISSIMI

ANTONIVS. ROSATIVS

DEVOTVS. NOMINI. EJVS

LIBELLVM

DE. SEPVLCRIS. ET. SVPVLCRORVM. JVRIBVS

VENERABVNDVS

OFFERT. DICAT. DEDICAT

BIBLIOTECA ... ROMA

Digitized by Google

INLVSTRISSIMO, CLARISSIMOQVE VIRO
LAVRENTIO GINORIO
PATRICIO FLORENTINO
SENATORI, ET MARCHIONI AMPLISSIMO
&c. &c.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA

ANTONIVS ROSATIVS
DEDICO, CONSECROQVE.

Bene, ac ſapienter, Inluſtriſſime, & Clariſſime Vir, apud Veteres florentiſſimae, & potentiſſimae Terrarum Dominae, ac Reginae Romanae Reipublicae Milites in more poſitum erat, ut, inſcio Imperatore, licet ſe op-

Digitized by Google

opportunà offerret Occaſio, in certamen deſcendere minime auderent, neque ullis uterentur armis, niſi quibus Ducis nomen eſſet inſculptum. Quod ſane, meâ ſententiâ apud eoſdem in conſuetudinem venerat, ut ipſius potius auſpiciis, quam auctoritate ſuâ de Summâ rerum agere viderentur, ejuſque memoriâ, ac nomine ſaepe ſaepius excitati alacriores, fortioreſque ad praelium inflammarentur. Laudabilem hunc Militum Romanorum morem imitatus, rudem hunc, & indiſertum de SEPVLCRIS, & SEPVLCRORVM JVRIBVS *libellum editurus, adeoque in Cenſorum agmina, publicumque veluti certamen expoſiturus, idipſum ſummâ Nominis tui auctoritate decorare, operae pretium me facturum eſſe ſum arbitratus. Ad quem enim potius confugere poteram Vir Clariſſime, quam ad Te, quem ut optimi Genitoris tui, Majorumque tuorum decora, atque avitam tui generis claritatem ſilentio praeteream,*

Nam

Nam Genus, & Proavos, & quae non fecimus ipſi
Vix ea noſtra putas,

propter humanitatem tuam, & praeclara cetera, quibus exornaris, Virtutum omnium decora, quae Monumentum Tibi excgerunt perennius Ære

Regalique ſitu Pyramidum altius,
Quod non Imber edax, non Aquilo impotens,
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum

ampliſſimum Libello meo decus & praeſidium maxime allaturum eſſe conſpicio. Excipe igitur pro eâ, quâ praeſtas, humanitate, Vir ampliſſime, hanc ingenuam Obſervantiae in Te meae ſignificationem, quam amplitudini tuae devotus offero, conſecroque. Vale.

Dabam Piſtorii Kal. Jul. A. R. S. 1761.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

Digitized by Google

DE SEPVLCRIS
ET
SEPVLCRORVM JVRIBVS
LIBER SINGVLARIS

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

PROEMIVM

QVam explicaturi ſumus Sepulcrorum materiem, eam utiliſſimam eſſe, atque inter ceteras, Juriſprudentiae partes non infimum obtinere locum, Nemo ignorare poterit, niſi qui rerum omnium fere ſit rudis. Quamvis enim Sepulcra flocci faciant non pauci, quum Mortis mentionem habeant, & minime neceſſaria eſſe arbitrentur; Non idcirco fas eſt ea negligere: Nam

nihil ad rerum omnium temperantiam aeque prodeſt, quam frequens cogitatio brevioris aevi, & hujus incerti, cujus extremus dies, quem Vulgus fugit, & reformidat, ſapienti Natalis eſt aeternae Vitae, quae ab immortali Deo Viris bonis donata, nova praedicatur. Sepulcrorum ope rei antiquariae ſcientia addiſcitur, quae jure, ac merito primarium verae literaturae praeſidium à prudentibus omnibus reputatur, hoc praeſertim ſaeculo vere aureo, ac beatiſſimo, in quo, uti de priſcis bene auſpicatis temporibus Satyricus teſtatum reliquit, *vigent bonae artes, ſummumque certamen inter homines eſt, ne quid profuturum ſaeculis diu lateat*. Clariſſimorum inſuper hominum Virtus inter emortuos illorum Cineres reviviſcit, famaeque aeternitas conſervatur. In iis etiam quamplurima ſummo-

rum

rum Pontificum Decreta verſantur; Ideoque, quum Juris Canonici partem complectantur, nullus in eo Jure perite verſatus eſſe poteſt, niſi prius ipſorum ſcientiam conſequatur. Variarum praeterea Gentium, ac praecipue Romani Imperii Hiſtoria iis continetur, ſine cujus cognitione, veluti in caecâ nocte abſque lumine errantes laberentur illi, qui Juriſconſultorum Leges intelligere optarent, & Principum Conſtitutiones interpretari. Atque ea potiſſimum eſt cauſſa, cur inter ſepulcrales Cupreſſus tot Ingeniorum Aquilae pervolitarint, & in Tumulorum Oris, ut Minutolii verbis utar, tot Cycni affabris quibuſdam modulis triſtes Naenias cecinerint.

CAP. I.

SEPVLTVRAE ORIGO, HVJVS MORIS INTRODVCENDI CAVSSA, GENTES, QVAE SEPVLTVRA SVNT VSAE, ET PERSONAE, QVIBVS EA SIT DENEGANDA, EXPLICANTVR.

MOrtuorum igitur Corporum humatio, ut rem à capite repetamus, à Jure Gentium, quod apud omnes Gentes, quae ratione ſuâ recte utuntur, vim ſuam obtinet, initia auſpicatur. Hujus introducendi moris, ut corpora humo tegerentur, cauſſa, aliis alia videtur. Demortuorum Corpora humo tegebant alii; quia fabuloſis Poëtarum figmentis, inſepultos à navigando, ac tranſeundo Inferni amne prohiberi putabant, quia ſcilicet (1) Tranſ-

(1) Virg. Aeneid. lib. VI. verſ. 327. & ſeq.

Nec Ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Tranſportare prius, quā ſedibus oſſa quierunt

Ex Giganteâ feritate mandendi homines occaſionem datam, referente Hugone Grotio (1), Moſchion tradidit. Quidam, ut e medio Viventium hominum Cadavera viſu, & odore foeda amoverentur, hunc morem adinventum eſſe arbitrantur; Et ideo humationem non Defunctorum cauſsâ, ſed Vivorum gratiâ Annaeus Seneca voluit. Humationis cauſſam à Corporis praecellentiâ depromtam, & hanc ceteris eſſe ſimpliciorem laudatus Grotius (2) ſtatuit; Indignum ſiquidem Ei videtur, ſi Corpore hominis, qui ceteris Animantibus praeſtat, alia Animantia paſcerentur. Verum, ſi accuratius res perpen-

(1) De Jure Belli, & Pacis lib. 2. cap. 19. §. 2. num. 1. (2) loc. cit. num. 4.

datur, ipſammet humanae Naturae conditionem in primis cauſſam eſſe videbimus, ut mortuorum corpora humo tegerentur: Ipſa homines admonuit, ut exanime Corpus Terrae, unde ortum traxerat, redderent, ut ita locatum, & ſitum quaſi operimento Matris obduceretur, quod & DEVS quoque Adamo edixit, & Graeci, Latinique paſſim agnoſcunt. Chriſtiani vero, à quibus hoc inſtitutum perpetuo uſu fuit receptum, Defunctorum corpora honeſte Terrâ recondunt, & praeſertim in ſpem futurae Reſurrectionis (1), & quod ea Chriſti membra (2) fuiſſe, Templa, & Habitacula (3) Spiritus Sancti, ſalutaria Organa, per quae piorum Ani-

(1) S. Auguſtin. de Curâ pro Mort. gerend. cap. 18.
(2) S. Paullus in Epiſt. ad Epheſ. verſ. 30.
(3) Idem in Epiſt. 1. ad Corinth. 10. III. 16. & VI. 19.

Animae in hac Vitâ bonum operatae fuerunt, in Theologorum Scholis docemur. Et haec penes Eos fuit praecipua ratio, cur tanti Sepulturam feciſſent, ut ejus cauſsâ, Grotio teſte (1), ſicut ad Pauperes alendos, aut ad Captivos redimendos Vaſa Eccleſiae etiam initiata conflari, aut vendi licite exiſtimaverint.

Sane, quum hoc ſepeliendi Cadavera officium, & Homini, & Naturae Humanae praeſtari dicatur, unde *publicam* hanc humanitatem Seneca (2), & Quintilianus (3) dixerunt; Hominem ſe exuiſſe, & Naturae Humanae dedecus feciſſe barbarae illae Gentes merito dicuntur, quae Cadaverum curam negligere conſueverunt. Ita Arabes, quos in-

(1) loc. cit. §. 3. num. 3.
(2) de Beneficiis lib. 5. cap. 10.
(3) Declam. 6.

inter Idumaei, mortua Corpora, Strabone teſte (1), non pluris quam ſtercus putabant, unde apud eos Reges quoque (2) in ſterquiliniis defodiebantur; Ita Perſae Cadavera extra Vrbis Moenia elata, in Campo, ut pabula eſſent Feris, & Volucribus deponebant; Ita Hircani, Bactrii mortuos Homines (3) Canibus Domi ad hoc nutritis dilaniandos obiiciebant. Ita Suractenſes Indiae Populi, ut Salmon (4) tradit, noſtris etiam temporibus vaſtiſſimam, ac rotundam habent planitiem, in quâ inhumata Cadavera relinquunt. Laeſtrigones quoque humanâ Carne victitaſſe Plinius (5), & Gellius (6) tra-

(1) lib. 15. (2) Bellor. de Oper. Antiq. praeſtant. lib. 1. cap. 1.
(3) Quenſted. de Sepulc. Vet. cap. 2.
(4) tom. 4. (5) lib. 7. cap. 1. (6) lib. 15. cap. 23.

tradunt, quamvis hodie Viri docti, ac ſolertes, & emunctae naris Critici ambiguam habeant, veram hujuſmodi humaniſſimae Gentis exiſtentiam.

Ceterum à Gentibus illis, quae efferis omnino, & incultis moribus non ſunt, hanc in ſepeliendis Cadaveribus humanitatem non Pacis tantum, at Belli etiam tempore cultam fuiſſe & Veteribus maxime commendatam, Hiſtorici memoriae prodiderunt. Atque hic nimis longus eſſem, ſi exempla in medium vellem afferre. Omitto igitur Niciam Athenienſium Ducem, qui, ut duos tantum peremptos Milites Tumuli honore afficeret, omnem, ſi Plutarcho (1) credimus, ſubſiſtere Exercitum juſſit. Miſſos etiam facio Athenienſes (2), qui decem Imperatores ſuos à pulcherrimâ Victo-

(1) in Vita ejus (2) Valer. Maxim. lib. 9. cap. 8.

ctoriâ venientes, quia Militum corpora, ſaevitiâ Maris interpellante, Sepulturae mandare non potuerant, capitali judicio exceptos, patriis Legibus ita jubentibus, necarunt. Et ceteros omnes, qui diverſis aetatibus Belli tempore mortuorum Sepulturam curarunt, ſilentio praetereo. Sed nonne hanc mortuos ſepeliendi humanitatem erga Inimicos quoque, & Hoſtes saepius, atque iterum exhibitam fuiſſe exempla fatentur? Vliſſem teſtem appello, qui Ajacem inimicum ſuum maximâ humanitate Tumulo mandavit. Teſtes Athenienſes, qui Medos (1) Sepulturae honore olim affecerunt. Teſtem Hannibalem, Hannibalem, inquam, illum, qui quamvis Sacramento ante Aras praeſtito, ſe Romanorum ſemper infenſi-

(1) Ex Pauſan. refert Petrus Faber lib. 3. ſemeſtr. cap. 13.

ſiſſimum futurum Hoſtem (1) declaraſſet , tamen & Marcelli , & Caii Flaminii , & Tiberii Gracchi, aliorumque Ducum Romanorum necata corpora ad funerandum quaeſiviſſe a Livio (2) accepimus. Teſtes demum appello Romanorum quamplurimos, qui religiosâ hac pietate fuerunt inſignes ; Quid enim aliud declarat humanitas illa , quam in Hannonem praeclariſſimum Carthaginienſium Ducem L. Cornelius (3) exercuit? Idem Officium Gn. Pompejus praeſtitit Mitridati, idem demum , ut innumera exempla praeteream , in Archelai corpore effecit Antonius , ut teſtis eſt in ejus vitâ Plutarchus.

Verum quamvis haec mortuos humandi officia ab omnibus , aut ſal-

(1) Corn. nep. in ejus vit.
(2) Decad. 3. lib. 2.
(3) Valer. maxim. lib. 5. cap. 1.

ſaltem à moratioribus Gentibus ſarta tecta ſemper ſint habita, & nemini denegata; Nonnullos tamen ſceleſtiſſimos Viros Sepulturae honore fuiſſe privatos accepimus. Et revera Proditionis convicti, & ſacrilegi apud Graecos (1) communi ſanctione Sepulturâ prohibebantur: Et apud Aegyptios Avibus,& Canibus lanianda reſte ſuſpenſorum Corpora dabantur; Debitorum vero Cadavera apud eoſdem pignorabantur (2) Creditoribus, & ab Eis donec aes alienum Heredes integre ſolverent, inſepulta detinebantur. Quid de Vrbe Româ dicam? Haec ab ipſiſmet ſuis incunabulis illos relinqui inhumatos voluit, qui ſibi ipſis ferro, aut laqueo Mortem (*a*) in-

(a) *Hujus poenae Origo a Tarquinio Priſco* [3] *fuit inventa*

(1) Diodor.ſiculus lib.16. Bibl. cap. 6.

(2) Quenſted. de Sepulr. Vet. cap. 3.

(3) Minutol. de Sepulc. ſect. 1.

intulerant, quam legem latius patentem, ſequentibus deinde temporibus, adhibito modo Romani (1) coërcere voluerunt, atque eos ſolum, qui alicujus facinoris ſibi conſcii e medio ſe ſuſtulerant, inhumatos reliquerunt; Illos vero, quibus juſta cauſſa accerſitae Mortis fuiſſe ipſis videbatur, ut Catoni Uticenſi Viro ſuâ tempeſtate maximo, aliiſque contigit, honeſte obiiſſe exiſtimarunt, & Sepulturâ affecerunt, quod e Stoicorum ſcholis initium habuit; Hi enim Philoſophi, ſi quis ita morbo afflictaretur, ut Vitam ſibi aerumnoſam putaret, vel aliquod Vitae taedium haberet, poſſe, immo debere Mortem ſibi conſciſcere (2) exiſtimabant, eamque fuiſſe Zenonis

(1) Kirchmann. in Append. ad lib. de Fun. Rom. cap. 9. (2) Epict. lib. 1. Arrian. cap. 24. Senec. Epiſt. 98.

nis ſententiam Diogenes Laertius (1) tradidit, ipſumque Zenonem ſibi manus intuliſſe refert (2) Lactantius, idque Proculeiani, teſte Neratio (3) ex eorum ſcholâ prodito, admiſerunt, atque Hadrianus, & Antoninus Pius Reſcriptis (4) confirmarunt, eademque cum Stoicis Dogmata Caei, Thebani, Circumcelliones, aliaeque Gentes habuerunt. Verum in contrariam ſententiam prudentiores Philoſophi abierunt, ideoque in ſcipionis Somnio ajebat Cicero, *niſi Deus is, cujus hoc Templum eſt, omne quod conſpicis, iſtis te corporis cuſtodiis liberaverit, in Coelum aditus tibi patere non poteſt*. Praeterea Romanis Legibus, & Hoſtes Pa-

(1) In *Zenone*
(2) Lib. 3. de Falsâ ſapientiâ cap. 18.
(3) in L. liberorum 11. §. 3. ff. de his qui not. Infam.
(4) L. 3. §. 4. & 5. ff. de Bon. Eor. L. 6. §. 7. ff. de Injuſt. rupt. &c.

Patriae, à quâ poenâ nec ipſi Imperatores immunes fuere, ſicut ex Heliogabali in Cloacam (*a*) projecti, ut Lampridius, & ex Commodi, & Maximini Vnco tractorum, ut Capitolinus, infeliciſſimis eventibus liquere poteſt, & ſuſpendioſi, qui & Cruciarii (*b*) vocabantur, & Parricidae inſepulti (*c*) projiciebantur. Eandem poenae acerbita-

(a) *Facinoroſi apud Romanos non in exquilias quidem ſemper aut Cloacas, ſed etiam iu Gemonias Vnco pertracti praecipites dari ſolebant, cujus rei Miniſtri* Hamotraones (1) *appellabantur*.

(b) *Hoc ſupplicii genus ſuſtulit Conſtantinus, teſte ſexto Aurelio Victore in ejus Vitâ. Crucis loco deinde fuit furca, non vetus quidem illa, ſed nova, quam & patibulum dicimus.*

(c) *Punitorum tamen corpora petentibus ad ſepulturam facile a Magiſtratibus praeſertim aequioribus* (2) *concedebantur*.

(1) Meurſ. de Funer. cap. 42.
(2) L. 1. ff. de Cadaver. Punit.

bitatem Romanus Senatus in Milites aliquando pro militari diſciplinâ conſcripſit ; Nam quum Milites qui Rhegium injuſto Bello occupaverant ſecuri percuti juſſiſſet, eorum Corpora Sepulturae mandari, mortemque lugeri prohibuit. Nec ſilentio involvam Hebraeos, apud quos ipſi ſolum, qui Mortem ſibi conſciverant ſepulturâ prohibebantur, *nec id mirum*, ut Grotius (1) ait, *quum in hos aliud ſupplicium conſtitui non poſſit, qui Mortem pro ſupplicio non habent.* Quod ſi divinus agnoſceretur impulſus, qui vitam repeteret propriâ manu abſumendam, cauſſa haec etiam praeſumpta ab Hebraeis, Samſonis, aliorumque exempla referentibus excipiebatur. At Chriſtiani, niſi, qui ob exemplum (*a*) publicum in

(a) *Namque omnis poena non tam ad delictum pertinet, quam ad exemplum.*

(1) loc. cit. §. 5. num. 1.

[1] in patibulis appenduntur, aut rogo concremantur, omnes, vel honeſtâ [*a*], ſive Eccleſiaſticâ, vel ignominiosâ Sepulturâ afficiuntur; hanc vero Jus Canonicum Haereticis, atque iis, qui ipſis in crimine Haereſis favorem (2) praebent, Idolatris (3), Judaeis, Foenerariis manifeſtis (4), Infantibus non baptizatis, Concubinariis publicis, Sacramenti Paſchalis Contentoribus, (5) Mortem ſibi ex deſperatione,

 vel

(a) *Sepultura honeſta eſt, cui Ceremoniae, atque ritus certi pro cujuſque Gentis, & loci conſuetudine adhibentur; Sepultura vero ignominioſa eſt, quae abſque Ceremoniis, atque receptis ritibus (6) fieri debet.*

(1) Cap. Parocho 14. de Sepult.

(2) Cap. ſane profertur 24. quaeſt. 2. cap. 2. de Haeret. in ſexto.

(3) Cap. Eccleſiam, & cap. ſeq. de Conſecrat. diſt. 12. (4) Clement 1. de Vſur.

(5) Fleury Inſtit. Juris Eccl. Part. 2. cap. 9. de Sepult. §. 6. (6) Vitrar. in Grot. lib. 2. cap. 19. §. 2.

vel (1) iracundiâ conſciſcentibus infligit ; Quod ſi ſe ex fatuitate, inſaniâ , vi morbi, aut furoris occiderint, tunc honeſtâ ſunt Sepulturâ afficiendi ; Idque multo magis eſt de iis dicendum , qui ne Religionem Catholicam ejurarent , ex divinâ Inſpiratione Mortem ſibi intulerunt , & de Virginibus, quae ne pudicitiam amitterent , ſe potius occidere (2) voluerunt . Honeſtâ etiam Sepulturâ arcentur ii, qui per Excommunicationem ab unitate Catholicâ ſunt ſeparati ; Quibus enim non communicamus Vivis, nec Defunctis debemus (3) communicare ; Quod ſi ante Mortem poenitentiae ſigna dederint , poſt Mortem quoque abſolvuntur , & Eccleſiaſticae Sepulturae man-

(1) Cap. quibus 13. de Sepult.
(2) S. Ambroſius de Virginibus lib. 3. cap. 2.
(3) Cap. 1. cauſſ. 24. quaeſt. 2. & cap. ſacris 12. de Sepult.

(1) mandantur. Hoc inſuper beneficio caruiſſe in Duello peremptos, etiam privatè ſine Patrinis, & ſociis cum ordinario tamen Vitae periculo ex certo tempore, & loco convento, non ad defenſam, atque in iracundiae calore, ſed ad offenſam, & cum deliberatione inſtituto, vel acceptato Concilium Tridentinum (2) ſancivit. In notorio quoque peccato Mortali decedentes, veluti in ipſo Furti, vel Adulterii crimine interempti Sepulturâ honeſtâ privantur. In Galliis vero hodie mos eſt, ut Hiſtriones, ceterique Scenici Actores, ſi dum ejuſmodi artem exer-

B 2 cent

(1) Cap. a nobis 28. de ſent. excom. & cap. is cui 20. eod. Tit. in ſexto.

(2) Seſſ. 25. cap. 19. de reformat. vide Bull. Gregor. XII. incip. ad tollend. & Bull. Clement. VIII. incip. illius vices, & Engel. ſub. Decretal. lib. 3. tit. 28. num. 21.

cent, diem ſuum obeant, honeſtâ Sepulturâ non tumulentur, ut doctiſſimus Volterius oſtendit, qui ſcenicae, venuſtaeque Mulieris, dum artem exercebat Vitâ functae, adeoque optimâ patriâ Lege ignominioſae Sepulturae affectae dulci carmine conqueſtus eſt infelicitatem. Neque heic obiiciatur, nihil obeſſe animabus, quod corpora Exequiarum honore careant, ſive inſepulta jaceant, ſive Belluarum dentibus dilanientur, nec Fidelibus, ſancto Auguſtino teſte (1), negatâ eorum corporibus Sepulturâ, aliquid nocere; *Nam*, ut Quenſtedius ait (2), *uti Sepultura honeſta in primis beneficii, praemii, ac honoris, ita contra denegata ejuſdem ignominiae, & poenae loco ſemper eſt habita, eoſque miſeros judicarunt plerique, & infelices, quorum*

(1) De Cur. pro Mort. ſuſcip. cap. 2.
(2) De Sepult. Veter. cap. 4.

rum Cadavera inſepulta jacerent, quibuſque hic ſupremus humanae conditionis honos deeſſet. Et revera Veſpaſianus tum Praetor, poenae Conjuratorum Caligulae addendum cenſuit, ut inſepulti (1) abiicerentur; Et damnatos ob Sejanum, inſepultos (a) omnes Tiberius juſſit in Tyberim trahi, diemque Necis Sejani à Pontificibus feſtum (2) celebrari. Faceſſat igitur Theodorus ille Philoſophus, cui Crucem, quum minitaretur Lyſimachus, nihil intereſſe reſpondit, humi ne, an ſublime (3) putreſceret, & Caninus Diogenes, qui proiici ſe inhumatum jubebat, & Cani-

 bus

(a) *Inſepulti non ſolum dicuntur ii, quorum corpora exquilinis alitibus exponuntur &c. ſed qui etiam defoſſi ſunt ſine glebae, vel Terrae injectione; horum enim inſepulta ſepultura à Cicerone* (4) *vocatur*

(1) Sueton. in Veſp. cap. 2. (2) Dio lib. 58.
(3) Cicer. 1. Tuſcul. (4) Philipp. 1.

Digitized by Google

bus ipſis dilacerandum; Imprudentiae enim illius hoc eſt tribuendum, quae ementito Virtutis nomine, magna plerumque in Stoicis notatur, qui à feris Volucribus diſtrahi, & ſepulcro tegi idem eſſe effutiebant; Ex communi ſiquidem ſepulcrorum honore prudentiores Philoſophi argumenta petierunt, ut ſenſum aliquem in Morte probarent, nec e Vitâ egreſſum ſic deleri hominem, ut funditus interiret

CAP. II.

VETERVM SEPVLCRORVM LOCVS EXPENDITVR.

SEd age jam ipſa met ſepulcra (*a*) inſpiciamus, & primo ipſorum

---

(a) *Sepulcrum differt à ſepulturâ; Nam ſepulcrum eſt locus ille, ubi Corpus, (1) Oſſave hominis condita ſunt; Sepultura vero proprie eſt actus ille (2) Sepelien-*

(1) L. 2. §. 2. ff. de relig.

(2) Cicer. 1. Tuſcul., l. quum in diverſis ff. de relig.

rum locum ad examen revocantes, ubi apud Romanos fuerint videamus, Primis Vrbis temporibus intra ne, an extra Romam corpora tumularentur duo Magni Nominis Viri, Servius nempe antiquus Grammaticus, Virgiliique doctiſſimus ſcholiaſtes, & Kirchmannus, qui de Sepulcrali re optime quidem meritus eſt, indiverſas ſententias abiere, quarum utraque clariſſimos habuit ſectatores. Putat ſervius (1) *moris fuiſſe apud Majores, ut qui mortuus eſſet, domum ſuam deferretur, & in illâ ſepeliretur:* Et alibi (2). *Omnes Homines*

 in

di; Nonnunquam tamen Sepultura pro ipſo ſepulcro accipitur, ut in toto illo Titulo de Sepulturis *in Decretalibus. Sepulcrum vero variis appellationibus priſca revolventi Monumenta vocatum occurrit, Monumenti nempe, Conditivi, Conditorii, Tumuli, Sarcophagi &c. quas in medium affert (3) Julius Minutolius.*

(1) In lib. 5. Aeneid. (2) In lib. 6. Aeneid. (3) Differt. de ſepulc.

in ſuis Domibus ſepeliebantur, unde ortum eſt, ut Lares colerentur in Domibus. Verum haec Kirchmanno diſplicent, ſi de Romanis intelligantur, quae de latinis tantum Populis ipſe (1) fatetur; *At vero Romae*, ut ipſe ait, *ſub ipſis Vrbis Cunabulis multo ante latas à Decemviris Leges more quodam receptum fuit, ut extra Vrbem ſepelirentur Vitâ functi*; Idque probat, tum quod Numa (2) in Janiculo, teſtibus Livio, Plutarcho, & Plinio (3), humatus feratur, itemque ſervius Tullius exrra Vrbem ex Halicarnaſſeo (4), tùm etiam quod P. Valerio Publicolae virtutis cauſsâ ſepulcrum à Senatu fuit in Vrbe conceſſum ex Tullio (5); Idque & de Fabricio, atque A. Poſthumio Tuberto

(1) De Fun. Rom. lib. 2 cap. 20. (2) Onuph. Panvinius in de ſcript. Vrb. Rom. Reg. 14.
(3) lib. 3. cap. 13 (4) lib. 4. cap. 9.
(5) lib. 2. de legib.

to etiam traditur: *Quale autem*, ut idem inquit Kirchmannus, *illud honoris argumentum, vel Virtutis fuiſſet praemium, ſi promiſcue omnibus in Vrbe ſepeliri licuiſſet?* Quid ergo dicemus? Mediam quandam viam cum doctiſſimo Minutolio (1) aperiemus, quâ, & ſervii auctoritatem, & Kirchmanni conciliabimus demonſtrationem. Haec igitur diſtinctio eſt adhibenda: Vel de ſepulcris publicis, vel de privatis eſſe poterit ſermo. Hac praemiſsâ diſtinctione, de privatis intelligendum eſſe Servium arbitror, quum in propriis cujuſque Domibus ea fuiſſe aſſerat; At de publicis Kirchmannum dixiſſe extra Vrbem eadem extitiſſe. Privata vero Sepulcra non pro iis, quae pro ſingulis corporibus ſtatuebantur hic ſunt accipienda, ſed pro illis tantum, quae in privatis locis condebantur, & quae

m a

(1) Differt. de Sepulcr. ſect. 1.

magis opportune poſſent Clandeſtina nuncupari . Ea tamen Romanorum conſuetudo publica haec ſepulcra extra Vrbem condendi aliquoties neglecta Senatus conſultum Duillianum , XII. Tabularum leges , Hadrianus (1) , Diocletianus , & Maximianus (2), aliique in uſum revocarunt , & hominem mortuum in Vrbe non ſepeliri ſanxerunt , quas tamen Leges Imperator Leo (3) ſuâ Conſtitutione abrogavit , liberam cuique ſepulturam permittens , quod antea Antoninus ipſe Peſtis cauſsâ effecerat . Quibus vero de Cauſſis Cadavera extra Vrbem ſepelirentur , inter alias potiſſimum has afferri video , ne ſcilicet ſanctum Municipiorum jus pollueretur , ut Juſtinianus ait (4), atque ut libera Vrbs tetro (5), Cadave-

(1) L. 3. ff. de ſepulcr. viol. (2) L. 2. Cod. de Relig. (3) Novell. 53. (4) L. Mortuorum Cod. de Relig. (5) Gyrald. de var. ſepel. Rit.

verum odore minus peſtilenti aëre afficeretur ; Addit his Cicero , ne Rogi fortaſſis aliquando igne Vrbs conflagraret, aut incenderetur. Haec quoque cauſſa videri poteſt, ſi Bellum forte ingruiſſet, ne in ſuorum Majorum Monumenta Hoſtes graſſari paterentur, ſed alacriori eos animo à Moenibus Vrbis propellerent. Plane poſt latas etiam XII. Tabularum Leges, quidam in ipsâ Vrbe fuerunt ſepulti, quos Legibus ſolutos Virtutis cauſsâ id conſecutos fuiſſe Cicero (1) exiſtimat. Virgines quoque Veſtales, & Imperatores, quia his legibus non tenebantur, in Vrbe ſepulcra (2) habuerunt, quod tamen Jus, ut Benedictus Averanius in ſuâ in Thucydidem Diſſertatione (3) indicat, à nemi-

(1) loc. cit. (2) Roſin. Antiq. Rom. lib. 5. cap. 39. de Funer. & Sepulcr, Marlianus in Topographiâ Vrbis Romae lib. 5. cap. 2.
(3) Differt. 24.

mine fere uſucaptum fuit; Eutropius ſiquidem narrat (1), ex Romanis Imperatoribus ſolum Trajanum in Foro conditum; Ceteri autem, quibus in Vrbe ſepeliri permiſſum, ad invidiam declinandam in Forum deferebantur, & ubi fax corpori ſubdita fuiſſet, auferebantur. Sepulcrum & habuit Romae Gens Cincia, & Claudia, ac Triumphatoris praeterea aut Imperatoris, qui Hoſtes Bello domuiſſet, vel armis Rempublicam auxiſſet, ubi extra fuiſſet crematus, Oſſa, & Cineres in Vrbem deferri, & componi Decretis permiſſum fuiſſe Pyrrhon Lyparaeus tradidit, atque eâ fortaſſe ratione id factum eſſe arbitror, ut Adoleſcentes continuo praeſtantiſſimorum Hominum egregia facinora intuentes, ad eos imitandos inflammarentur. Reliquis extra

(1) De Geſt. Reman, lib. 8. in princ. & ſext. Aurel. Victor. in Traiano.

tra Vrbem erant ſepulcra, & duplicia eſſe loca ſepulcris diſtinata, altera privata, publica altera narrant Hiſtorici. Illa quiſque in ſuis Hortis, & Agris (1) habebat; Et quidem ſi Agrum, vel Hortum Viae publicae Mortui proximum haberent, in eâ potiſſimum parte ſepulcra condi jubebant, quae Viam (a), ſpectabant, ea, ut arbitror, ratione, ut Viatores, Mortalitatis (2) admonerentur, quod antiquae Inſcriptiones, quae Viatores, vel Hoſpites alloquebantur, ſatis domonſtrant. Alia etiam ratio, nempe, ut Praetereuntes Mortuos ſalutarent ex ſequenti antiquo lapide (3) poteſt deſumi.

T.

(a) *Ideoque Sepulcra erant* (4) *ſaepe pro terminis*.

(1) Salvin in Adnot. ad Tract. Clar. Gorii de liber. Columb. §. 1. (2) Benedict. Averan. dict. Diſſert. 24. in Thucydid. (3) Gruter. pag. pag. 431. (4) Hygen. de limit. conſtit.

T. LOLLIVS. T. LOLLII. MASCVLVS
IIIIVIR. BONDICOMENSIS
HIC. PROPTER. VIAM. POSITVS
VT. DICANT. PRAETEREVNTES
LOLLI. VALE

Quod ſequens quoque lapis Piſis in nobilium Roncionorum Aedibus poſitus teſtatur.

PARTHENI. HAVE.
BENE. BALEAS.
QVI. ME. SALVTAS.
CVM. SOSSIA. FILIA. MEA.

Hic inſuper ſepulcra collocabantur, ut facilius Viatores levem Terram Defunctis precarentur, hinc Cippis ſaepius inſcribebant H. S. E. S. T. T. L. nempe HIC. SITVS. EST. SIT. TIBI. TERRA. LEVIS. Credebant namque Veteres, ſepultos adhuc eſſe incantationibus obnoxios, ideoque, ne eae nocerent, bene, ideſt *levem Terram* Tumulo precabantur; Quod ſi incantari (1) contigiſſet, tunc *Terra gravis* dicebatur. Qui igitur male alicui vole-

(1) Quint. declam. 10.

lebant , *Terram gravem* imprecabantur , ideſt ut Tumulus incantaretur , quo Vmbra oppreſſa è ſepulcro non poſſet (1) prodire; Et ideo eos, quos dum viverent odio fuiſſent proſecuti, ne ad eorum ſepulcra accedere unquam praeſumerent inhibere conſueverant, quod in hac ſepulcrali Inſcriptione (2) his verbis exprimi videtur

EXCEPTA. SECVNDINA. LIBERTA. IMPIA ADVERSVS. CAECILIANVM. PATRONVM SVVM &c.

Idque ex ſophocle comperimus, apud quem Teucer Vliſſem obſecrat, ne ſe ullâ ratione Ajacis funeri immiſceat, aut ejuſdem Sepulcrum attingat. Hujuſmodi ergo Monumenta ſecundum Vias Militares, ſeu publicas, & quidem celebriores, ut Appiam [3], Aureliam, Flaminiam, La-

(1) Plin. lib. 2. (2) Gruter. Pag. 862.
(3) Olaus Borichius de antiq. Vrb. Rom. facie cap. 14.

Latinam, Lavicanam, Laurentinam, Oſtienſem, Praeneſtinam (1), ſalariam, & Tiburtinam [2] extruebantur. Hìc tamen illud eſt animadvertendum, quod pro arbitrio in Agro ſuo olim habere ſepulcra non licebat: *Vetat Plato*; ait Cicero [3], *ex Agro culto, eove, qui coli poſſit, ullam partem ſumi ſepulcro, ſed quae Naturâ Agri tantummodo efficere poſſit, ut Mortuorum Corpora ſine detrimento Vivorum recipiat, ea potiſſimum, ut complectatur, quae autem Terra fruges ferre, & ut Mater cibos ſuppeditare poſſit, eam ne quis nobis minuat, neve vivus, neve mortuus*, id quidem XII. Tabularum Lege, ac Pontificum Decreto cavebatur, licet deinde aliter obſervatum videamus. Publica loca, alia Pauperum, & vili-

(1) Georg. Fabric. in deſcript. Vrb. Rom. cap. 20. (2) Pitiſc. in lexic. verb. Sepulcrum (3) lib. 2. de Legib. cap. 27.

lium Mancipiorum funeribus Romani deſtinabant, & duplicia [*a*] erant, Puticulae nempe, & [*b*] Culinae [1]. Alia erant, in quibus inluſtrium, & praeclare de Republicâ meritorum Hominum, tamquam ſingulare Virtutis praemium Sepulcra locabantur, idque potiſſimum in Campo Martio, ubi dumtaxat Reges, ut Ammianus indicat, humari conſueverunt, in quem tamen, Dione teſte, nemini abſque publico Senatus Decreto Corpus licebat inferre: locum vero Sepulcris non omnes, at Augures tantū [2],

C vel

(a) *Columella etiam, menſa, ſaxum, Cippi, Labellum, Cupae, Maſſa, Ollae, Oſſuaria, Vrnae, Ampullae, Phialae, Thecae, Culignae ſepulcra erant* (3) *Plebis, & Pauperiorum.*
(b) *Publicus hic locus non procul erat ab Vrbe extra Portam* (4) *Exquilinam.*
(1) Petrus Moreſtellus de Pompâ ferali cap. 5. lib. 5. (2) Daniel. Claſen Theol. Gent. lib. 1. cap. 13. (3) Guther. de jur. Man. lib. 2. cap. 24. ubi omnia haec nomina feliciter explicat. (4) Varr. lib. 4. de Ling. Latin.

Pontifices aſſignabant, niſi ea forte hereditaria fuiſſent, *& tunc*, ut Roſinus ait (1) *non erat operae pretium Pontificem intervenire, nam eidem Patrifamilias idem jus erat, atque in reliquam hereditatem.*

Neque apud Romanos ſolum extra Vrbem mortuorum Corpora in ſepulcro condere in more poſitum fuit; Nam & Athenienſes [*a*], à quibus hunc morem Romanos accepiſſe Thucydidis teſtimonio Benedictus Averanius [2] docet, & Sicionii [3], & Smirnaei [4], & Corinthi [5], aliique extra Civitatem Se-

(a) *Praeter Tyrannicidas, & Coloniarũ Ductores, qui in medio Foro tumulabantur, quod tamen apud Mileſios (6) ignominioſum erat.*

(1) Antiq. Rom. lib. 5. cap. 39. de Funer. & ſepulcr. (2) Differt. 24. in Thucydid. num. 23. (3) Plutarch. in vitâ Arati in fin. (4) Cicer. pro Flacc. (5) Aſin. ad l. 2. §. in locum alterius ff. de relig. (6) Meurs de Funer. cap. 42. Melchior Junius quaeſt. polit. quaeſt. 110.

Sepulcra habuerunt, vel ad Litus Maris, ſicuti Ajacis Tumulum Mari adjacentem fecit Philoſtratus, vel in Portibus, quem morem Laodiceae viguiſſe Pauſanias (1) refert, vel ad Ripam Fluminis, ita ad flumen Pelopis Sepulcrum à Pindaro (2) ponitur, vel in Montibus, in quibus Principes, & Reges condi ſolebant, idque ex Virgilio eruitur, dum ait (3)

- - - - fuit ingens Monte ſub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum,

vel in Lucis, quod apud Veteres fuit peruſitatum, ibi enim Lares Viales Animae Heroum, & Piorum habitare (4) dicuntur: Et penes nonnullas Gentes Naves Sepulcrorum vices ſervaſſe, Nautis praeſertim, ac Piſcatoribus Schefferus (5) tradit.

Apud Hebraeos etiam, quamvis

C 2 Non-

(1) lib. 5. (2) Od. 1. Olym. (3) Aened. lib. XI. verſ. 849. & ſeq. (4) Claſen. Theol. Gent. lib. 1. cap. 13. (5) De Milit. Nav.

Nonnulli, ut Samuel (1), & Manaſſe (2) intra Vrbem fuiſſent tumulati; Tamen extra Civitatem in locis à Viventium habitaculis ſeparatis, ut in Agris, Montibus, & Collibus Mortuorum corpora fuiſſe condita ſacra Hiſtoria teſtatur: Et apud Hottingerum, tam vaſtae amplitudinis ad Montis Oliveti radices ſpeluncam eſſe Aggaeo Prophetae attributam legimus, ut alias, aliaſque ſinu ſuo capiat, & amplectatur, quem ſpecuum uſum pro funerandis Corporibus uſque ad Chriſti tempora viguiſſe ex Evangeliſtis comperimus.

Sed quid hac de re Chriſtiani ſtatuerint, videamus. Sane & ipſi extra Vrbem diu communem humandis Defunctorum corporibus deſtinatum locum, Coemeterium ab ipſis appellatum habuerunt; quae Coemeteria primitus, ſpecus ſubterraneae

erant

(1) Samuel. 1. & 25. (2) Reg. *XI.* 10.

erant, & Conditoria non tantum Mortuis, ſed Vivis quoque latebras (1), & perfugia, graſſante Perſequutione (2) praebebant. Atque in iis, ut Clariſſimus Arringhius à doctiſſimo Boldetto relatus (3) oſtendit, Altaria ipſa e Marmoribus affabre compacta, ſuper quae incruentum celebrabatur ſacrificium, Sanctorum Martyrum erant Sepulcra; Quam Inſtitutionem non à Felicis Papae temporibus, ut nonnulli contendunt, ſed longe ante Eccleſia ſibi vindicat, idque Divinae Scripturae teſtimonio comprobatur. Nam quod habet Apocalypſis (4) liber: *Vidi ſubtus Altare Animas interfectorum propter Verbum Dei*, Altaria fuiſſe Martyrum Sepulcra clare demonſtrat; *Qui quidem mos*, ut Ciacconius ait (5),

 ſem-

(1) Boldett. in Obſerv. ſuper Coemet. SS. Martyr. lib. 1. cap. 3. (2) S. Joann. Chryſoſt. Homil. 40. ad Pop. (3) Lib. cit. cap. 8. (4) Lib. 1. cap. 8. (5) tom. 1. pag. 182.

ſemper perſeveravit in Eccleſiâ, in eoque tam Graeci, quam Latini Interpretes aeque conſentiunt, pariterque affirmant, ſepulcrum Martyrum fuiſſe Altare, ac ſuper illud offerri conſueviſſe ſacrificium; Atque hinc, Cornelio à Lapide teſte (1), ortum fuit, ut Altare, ſepulcrum Martyris, Memoria Martyris, Martyrium, ſive Confeſſio vocaretur. In his autem Coemeteriis nullos quidem alios, quam Chriſtianos humatos fuiſſe, fidem facit mutuum Fideles inter, ac Paganos odium, mutuus horror, quorum Neutri mortuos ſuos, cum aliis conſepeliri (2) paſſuri fuiſſent: Quod ſi Pagani aliquando Defunctorum ſuorum Corpora cum Chriſtianorum Corporibus conſepelire ſunt auſi, immortalem DEVM aliquo miraculo haec ſejunxiſſe, plurima teſtantur

(1) In Apocal. cap. 6. (2) Mabill. in Epiſt. 1. Euſeb. Rom. num. 1.

tur exempla. Sed in his haud diutius eſt immorandum, quum eadem ſatis longe, & erudite, inter ceteros, Boſius, Arringhius, Boldettus, & Muratorius fulgidiſſima Reipublicae literariae lumina explicarint. Auſpicatiſſimis vero Conſtantini Magni temporibus, ceſſante tandem aliquando Perſequutione, & Chriſtianâ Religione in dies augeſcente, Templa ſua paſſim Majores noſtri intra Civitates habere coeperunt illa priſca Martyrum dormitoria publicis Templis, ac Sacellis decorantes, & ſpatia quaedam (*a*) juxta Templa humandis Defunctorum corporibus deſtinarunt, id quod, & olim a Ly-

(a) *In Majori Eccleſiâ quadraginta paſſuum, in Minori vero, aut Cupellâ triginta à Sanctis Patribus ſpatium* (1) *eſt conſtitutum.*

(1) Lavor. de priſc. & recen. funer. mod. cap. 5. tit. 2. num. 103.

curgo, aliâ tamen ratione (*a*) permiſſum eſſe Plutarchus in ejus Vitâ fatetur. In Atrio deinde, vel Porticu, & Templorum Exedris dignitatis cauſsâ Mortuorum Corporibus ſepulturam dare incoeperunt, atque ibi Conſtantinus Imperator, ejuſque ſucceſſores Theodoſius, & Honorius, ut ex Chryſoſtomo, Evagrio, & Nicephoro Spondanus [1], & Sozomenus [2] referunt, id genus ſepulturae ſibi elegerunt; Non vero in Templis Mortuos contumulare Pontificio, vel Caeſareo Jure (3) adhuc permittebatur, licet poſtea digniſſimis, ac praeſtantiſſimis Viris conceſ-

(a) *Chriſtiani enim Religionis cauſsâ, Lygurgus autem, ut Adoleſcentes humandis Cadaveribus aſſueti, ac continuâ quodammodo eorum conſuetudine, Mortem minime horreſcerent.*

(1) lib. 1. de Coemet. part. 3. cap. 14. num 4. (2) lib. 2. cap. ult. (3) L. Nemo Apoſtolorum Cod. de Sacroſ, Eccl.

ceſſum fuerit. Quod vero initio iis ferme ſolummodo, qui dignitate, & ſanctitate inſignes fuerunt, concedebatur, ita paullatim relaxatum eſt, ut omnibus pariter, niſi Excommunicatione fuerint perculſi, vel Notoriae ſint impietatis, ut diximus, hodie nullâ dignitatis, aut ſanctitatis habitâ ratione, liceat in Templis [1] habere Sepulcra; Nullius momenti reputatâ ſemper Gratiani, Valentiniani, & Theodoſii Imperatorum ſanctione (2), quâ in Templo aliquem contumulari vetuerunt.

CAP. III.

QVALIA FVERINT VARIARVM GENTIVM SEPVLCRA.

HActenus de ſepulcrorum loco, nunc qualia ea fuerint, videde-

(1) Can. praecipiendum 15. verſ. prohibendum cauſs. 12. quaeſt. 2. Engel. lib. 3. tit. 27. n. 2. (2) l. 2. Cod. de Sacroſ. Eccleſ.

deamus. Singularia igitur Sepulcra apud Veteres [1] ſcrobes erant in Terrâ cavati, quibus Mortuorum Corpora ſepeliebantur. Communia vero ſepulcra, ſubterranea plerumque erant aedificia concamerata, pavimento ſtrata, ac parietibus circumſepta, in quae per gradus aliquot deſcendebatur, quae Graeci Hypogea, Latini Conditoria nuncupant, atque ipſa in plura Cubicula diſtinguebantur, & tunc ſi duo eſſent Cubicula, *Diſomum*, ſi tria *Triſomum*, ſi quatuor *Quadriſomum Sepulcrum* (*a*) dicebatur. In Parietibus locus erat certo Ollarum, vel Vrnarum numero deſtinatus, quem Ollarium, & Columbarium vocarunt; Quamvis interdum univerſo ſepulcro Columba-

rii-

(a) *Idque agebatur; nam ſupra Defunctorum Corpora aliud Corpus ſuperponere (2) vetitum erat.*

(1) Kirchmann. de Fun. lib. 3. cap. 15.

(2) Gor. in Deſcript. Columb. §. 7.

rii nomen in vetuſtis Tabulis factum legitur, quemadmodum ſequens ſepulcralis eximius Titulus apud Fabrettum [1] oſtendit

EX. TESTAMENTO. Q.
ERVCI. MONTANI. LEGATVM
C. QVINTIO. BATHYLLO. COLVM-
BARI. ITVM. AMBIT. DEBETVR

Atque hìc praetermittendum minime arbitror, Ollas iſtas, aut Cinerarias, quae Cineres, aut Oſſuarias, quae Oſſa exciperent fuiſſe; Majores praeterea, aut Minores; Magnae Minoribus erant honoratiores; Vtraeque in Sepulcris plerumque conſecratae. Quod ſi vacuae eſſent, ac Defunctorum Cineres recondendos praeſtolarentur, *Ollae Virgines* dicebantur. Profecto mirifice erant diſpoſitae, atque earundem numerus, & locus in ſubjectis, vel ſuprapoſitis inſcriptis Tabulis notabatur, ut non ſolum non confunderentur, verum etiam, ut Clari-

(1) Inſcript. Antiq. lib. 2. cap. 4. pag. 320.

riſſimus Gorius (1) arbitratur, ut in annuis Parentalibus ſacris, & Inferiis facilius inveniri, ſacriſque libaminibus poſſent perfundi. Ita tamen ſe res habebat, quamdiu Corpora ſolebant cremari, qui cremandorum Cadaverum uſus apud Romanos invaluit, qui tamen Infantes intra quadrageſimum diem vitâ functos minime cremabant, ſed in Conditorii protecto, ſive ſuggrundâ (2) tumulabant, unde & eorum Sepulcra, *Suggrundaria* fuerunt nuncupata; iidem quoque fulmine ictos (3) excipiebant, & quidem eo ipſo in loco, ubi icti, ſepeliebant; fulguriti enim omnibus erant inviſi, neque quiſquam eos attingere, aut ad eos volebat (4) accedere, ideoque Numae Lex, eum, qui ita mortuus eſſet ſupra genua tollere

(1) In Deſcript. Columb. libert. &c. §. 10.
(2) Meurſ. de Funer. cap. 42. (3) Plin. lib. 2. cap. 54. (4) Senec. de Irâ lib. 3. cap. 23.

re ita vetabat (1) SI. HOMINEM. FVLMINIBVS OCCISIT. NE. SVPRA GENVA. TOLLITO, niſi forte in Templo, Theatro, Circo, alioque publico loco eſſent fulmine icti, tunc enim alio fuiſſe tranſlatos Kirchmannus (2) oſtendit. Cremario haec apud Graecos quoque, aliaſque Gentes obtinuit, exceptis Perſis, Aegyptiis, Hebraeis, (qui ſolum Saulis, filiorumque Cadavera, (3) combuſſerunt, ubi R. David. Kimchì combuſtionis exemplum docet extare), & Chriſtianis praeſertim ob Reſurrectionis fiduciam, qui nunquam Cadavera, niſi ſceleſtiſſimorum hominum, & haec etiam perraro ad ſtatuendum exemplum cremarunt. At paullatim ejuſmodi ritus exolevit, idque quamvis doctiſſimi Viri ſub extrema Antoninorum tempora factum coniiciant, tamen quum & Minutius Fe-

(1) Feſtus in Occiſum (2) De Funer. Rom. lib. 1. cap. 3. (3) Regum 1. cap. ult.

Felix (1), & Tertullianus (2) de crematis ſuo tempore Cadaveribus loquantur, ſatis indicant etiam poſt Antoninos ab Ethnicis cremata Cadavera, quum uterque Scriptor eorum aevo fuerit (3) inferior. Cum autem mos ille ſenſim ſit abolitus hanc fuiſſe cauſſam arbitror, nempe quod Chriſtianâ Religione invaleſcente, mos ſepeliendi Cadavera ab Hebraeis ductus pariter invaluerit, ita ut paullatim alterum cremandi morem expulerit, quod ipſi quoque Ethnici id fecerunt, ut ex Lucernis gentilitatis notas, immo foeda, ac turpia praeferentibus argumenta apparet.

Exoleſcente ſenſim eo ritu, Romani Ollarum, vel Vrnarum loco Arcas in Hypogeis conſtituerunt, & tunc morem ſtatuendi in ſepulcris Lucer-

pas

(1) In Octavio (2) De reſurrect. (3) Ferrar. de Vet. Lucern. ſepulcral, Gothofred. ad l. Omnia Cod. Theod. de ſepulcr. viol.

nas inventum fuiſſe veriſimile videtur, nullus enim veterum Scriptorum Lucernarum ſepulcralium meminit, Lychnuchus ſiquidem ille, quem Dio in Domitiano commemorat, non in Monumento erat, verum de Cippo pendebat. Haec Monumentorum Lumina ab Aegyptiis (*a*), Graecis, Etruſcis, Romanis, Aliiſque cognita, perpetuo arſiſſe, aeternumque fulgorem, ſi quid aeternum in humanis rebus eſſe poſſit, luce caſſis faeneraſſe, quamplurimi doctrinâ celebres Viri arbitrati ſunt. Cur vero Lucernae iſtae Sepulcris apponerentur, plurimi plurimas cauſſas attulerunt. At melior videtur Jacoboni opinio, nempe id factum in ſignum Animae immortalis, ſi tamen hoc Ethnici Homines credebant; Et haec eſt

(a) *Aegyptios primos Lucernarum uſum inveniſſe Euſebius* (1) *docet*.

(1) Lib. 1. praepar. Evang.

eſt vera ratio, cur in hiſce Lucernis, quemadmodum, & in Sepulcris ſaepius, atque iterum Pegaſi figura occurrat. De Chriſtianis in confeſſo eſt, ſymbolum quoddam eſſe, atque imaginem Lucis illius, quam Vitâ functis ſolemni carmine adprecamur. Sed & haec eſſe poterat cauſſa, Veteres nempe in Defuncti honorem, Lucernas Sepulcris apposuiſſe, ideoque Auguſtus ajebat Maſcabae Tumulum facibus honoratum. Fuit igitur, Ferrario teſte, apud Ethnicos Expiationis genus, & ideo, Februario menſe, Cerei ad Tumulum accendebantur, quod etiam apud Chriſtianos in more poſitum fuit, quem tamen ſolemnem ritum, pietatiſque officium aeternae beatae Lucis eſſe argumentum nemini latet. Lucernarum cura, niſi ita eſſent comparata, ut perpetuo lucerent, Libertis, vel Servis
ſo-

(1) ſolebat demandari, hinc ſaepiſſime in vetuſtis Inſcriptionibus datam Servis, & Ancillis à Dominis libertatem, legimus eâ conditione, ut Monumentis ſuis alternis menſibus Lucernam accenderent, & Solemnia Mortuis (2) peragerent.

Sepulcrorum Arae inter volutarum cornua ſuperne excavatae, ac terebratae viſuntur, vel ut in his cavitatibus varii inſererentur flores, quibus valde Defunctorum Animas delectari credebant, vel ut ex ſuperiori receptaculo parentales libationes, & Inferiae in Cinerariam Amphoram ſub Arâ humi confoſſam poſſent defluere; Non enim poſtquam Mortuum Sepulcro condiderant à Parentationibus ceſſabant, at certi quidam dies apud Graecos pariter, & Romanos

(1) Heinecc. Antiq. Rom. lib. 2. tit. 1. num. 4. (2) L. Maevia ff. de Manumiſſ. Teſtam.

deſtinati erant, quibus Juſta Mortuis perſolverentur. Publice quidem Feralia, Diis Manibus ſacrata Feſta celebrabantur, & publicis Feriis dicatus Menſis erat (1) Februarius, dies vero decimus nonus ejuſdem Menſis; Privatae autem Feriae, quibus parentare Defunctis conſueverant, *Novendiales*, & *Denicales* dicebantur; Nono vero poſt funerationem die Parentalia, ac ſacra Funebria concludebantur.

Sane in Virorum fortium Sepulcris, non Belli tantũ, ſed Pacis tempore Captivos hoſtes ſolebant necare: Ita duodecim Trojanos fortes Viros Achilles in Patrocli funere immolavit, quin ipſius Achillis Sepulcrum virginali ſanguine imbutum Seneca ſcripſit. At poſtquam obſolevit barbara haec, & immanis Hominum immolandorum con-

(1) Cicer. lib. 2. de legib. Caſaubon. lib. Animadv. in Athaeneum cap. 19.

conſuetudo, quam Phoenices, Carthaginienſes, Scythae(1), Galli, multaeque aliae Nationes antiquitus uſurparunt, unde innumerabiles Homines in execrandis, horrendiſque ſacrificiis crudeliſſime perierunt, primis quidem temporibus ante Sepulcra Imperatorum dumtaxat, & Primorum, ſequenti vero aevo privatorum Hominum, & Feminarum quoque, ut Lipſius docet, Gladiatores dimicabant, quod per triduum, aut quatriduum durabat. Huic ludo, ſed nimis quidem ſerio, & inhumano non fuiſſe adhibitos niſi ſervos, & Captivos, neque quoſcumque, ſed malo tantum ingenio, contumaces nempe, & feroces, atque à Judicibus damnatos Tertullianus (2) ſcribit; At paullatim non Servi modo, & Captivi, at

(1) Herod. lib. 7. Diodor. lib. 2. Plutarch. de ſuperſtit. Tertull. in Apolog. (2) Libro ſingulari de Certamine cap. 12.

Homines etiam ingenui, atque ex his alii quidem gratuitâ operâ, ex ſolâ ſcilicet pugnandi libidine, alii venalem à Laniſtis, ideſt Gladiatorum Inſtitutoribus, & Magiſtris, coëmtum ſanguinem offerebant, & ſub malis Principibus Equites, Senatores, & Mulieres etiam in Arenam deſcendebant, & cruentâ voluptate hiſce Spectaculis à Mortuorum honore ad Vivos oblectandos traductis, animam effundebant; Immo adeo mores corruerant, & decus, atque Majeſtas adeo erat prolapſa (1) ut Commodus ipſe Romanorum Imperator, Lampridio teſte (2), in Arenam deſcendere, atque rudibus cum Gladiatoribus pugnare non dubitaverit. Qui ludus, quãvis à Conſtantino (3) fuerit prohibitus, tamen nonniſi ſub Honorio (4) pe-

(1) Calliach. de Gladiat. (2) In ejus vitâ
(3) L. unic. Cod. Theod. de Gladiat.
(4) Theodoret. lib. 5 Hiſtor. Eccleſ. cap. 16.

penitus fuit ſublatus. Verum ut ad Sepulcra redeamus, ſi Gladiatores non eſſent, laniantes genas ſuum effundebant cruorem, ut Imago illa Rogis reſtitueretur, vel, ut Varro ſcribit, ut *ſanguine oſtenſo Inferis ſatisfieret*, quod poſtea, ut inferius videbimus, XII. Tabularum Leges prohibuerunt.

CAP. IV.

SEPVLCRORVM VETERVM ORNAMENTA RECENSENTVR.

QUod ſi Veterum Sepulcrorum Ornamenta inſpicere velimus, mira profecto videntur; Non enim praetermiſerunt Romani in ipſis ſuis Monumentis ſtatuas erigere, Vſtrinas ponere, ad quas erant loca, in quibus Epulae coquebantur, quas tamen Vſtrinas Monumentis ſuis applicari nonnulli vetabant, ut ex hoc lapide apparet (1)

(1.) Meurſ. de Funer. cap. 41.

H V I C.
M O N V M E N T O
V S T R I N V M
A P P L I C A R I
N O N L I C E T

quo caſu Epulas ad Sepulcrum per Servos deferri curabant. Aedificia quoque ipſis imponere, quod haec vetus Inſcriptio docet

M AURELIVS. ROMANVS. ET. ANTISTIA CHRESIME.VXOR. EJVS. FECERVNT. SIBI LIBERTIS. SVIS. POSTERISQVE. EORVM. MONVMENTVM. CVM. AEDIFICIO. SVPERIMPOSITO

Graeci autem principum Virorum Sepulcris Porticus circumſtruebant, & ſuperinducebant (1) Palaeſtras, quin Templa etiam ſuperſtruebant. Aris inſuper Sepulcralibus ferales Coenae fuerunt inſculptae.

Duplicem vero, ne hoc ſilentio praetereamus, eſſe Coenam, Alteram, quam Defuncti Amici Domi comedebant

(1) Plutarch. in Timoleonte.

bant, cujus morem in nonnullis locis hodie etiam Gentes retinent, Alteram, quae ad Sepulcrum ferebatur à paupertinâ Plebe diripienda Varro (1) auctor eſt. Sane has Coenas apud quamplurimas Gentes fuiſſe in more, rei ſeſe prodentis evidentiâ, & emicantis veritatis fulgore ab eruditis Viris fuit demonſtratum. Et revera inter Graecos hunc viguiſſe morem Athenaeus Egeſandri verba referens, & Lucianus de luctu teſtantur. Quod ſi à Graecis ad Romanos transeamus, Hos ferales Coenas feciſſe conſtat; Quid enim aliud, quam Coena funebris, Feſto teſte, Latinorum *Silicernium* ſignificat? Quod ad Sepulcrum Romanos feciſſe Varro apud Nonium indicat: *Funus*, inquit, *exequiati cum plauſu ad Sepulcrum* ANTIQVO MORE *Silicernium confecimus, ideſt Peridipnon, quo pranſi diſce-*

D 4

(1) De Ling. lat. lib. 5.

diſcedentes dicimus alii aliis vale; *Antiquo* ait *more*, nam & Plauti temporibus Silicernium viguiſſe ipſemet Comicus (1) hiſce carminibus fatetur

Coquum non potui, quàm hunc, quem duco ducere
Multiloquum, gloriofum, inſulſum, inutilem:
Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad ſe noluit,
Ut eſſet hic, qui Mortuis Coenam coquat.

Sed nonne etiam apud Hebraeos fuiſſe ſilicernium liquet? Profectò apud eos ante Rabbinichas traditiones moderate, & honeſte hoc adhibitum fuiſſe praeter Hyeremiam (2) atque Ezechielem (3), ex Tobiâ, ut Druſius animadvertit (4), certiſſimum eſt: *Panem tuum*, Filio ait, *& Vinum tuum ſuper Sepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus*; At deinde, quum Hebraei profuſis ſumtibus funebres Epulas Populo exhiberent, adeo ut mos hic, ut Joſephus Flavius ſcri-

(1) Att. 3. ſc. 2. Pſeud. (2) Cap. 16. verſ. 6. & 7. (3) cap. 24. verſ. 17. (4) cap. 4. verſ. 8.

ſcribit (1), multos ad inopiam redegiſſet, & quum impius ille aeſtimaretur, qui hujuſmodi morem neglexiſſet, ut in Judaicâ Hiſtoriâ (2) Baſnagius obſervat, ideo hic mos antea honeſtus, & moderatus, vitioſus demum, & ſuperſtitioſus fuit exiſtimatus. Ad Chriſtianos etiam nonnullos mos hic tranſiit, qui quum oraſſent, auferebant, & edebant ipſi, vel pauperibus (3) donabant. Epulae iſtae in Orientali Eccleſiâ Epiſcopis dabantur, qui vel Clericis, & Peregrinis hoſpitio exceptis, vel egenis alioquin fratribus diſtribuebant. At quum plerique ad Sepulcra luxuriuſe epularentur, ſeque ipſos Vino quaſi ſepelirent, ut Sanctus Auguſtinus (4) conqueritur; Cupientes maxi-

(1) Lib. 2. de Bell. Judaic. (2) Lib. 5. cap. 23. (3) S. Auguſtin. de Civit. Dei lib. 8. cap. 27. (4) Lib de Morib. Eccleſ. Cathol. cap. 34.

xime ſanctae Eccleſiae Doctores ab Ethnicorum ſtultitiâ, & ſuperſtitione Chriſtianos recedere, eorum ſtudio, quorum intererat, iſta ad Defunctorum Tumulos epulandi conſuetudo, fuit tandem aliquando ſublata, cautumque in Conciliis, ne ulli in Eccleſiis accubitus, & Convivia inſtituerentur.

Sed unde digreſſa erat, eo noſtra revertatur Oratio: Quandoque igitur in Romanorum Sepulcris tres Gratiae videntur expreſſae, ut poſt Mortem apud Elyſios, ut ſtulte credebant, Animarum beatitudinem, gaudium, ac felicitatem indicarent. Quemadmodum etiam Marinae Nymphae in iis inſculpebantur, Pervulgata enim Veterum fuit Opinio, poſt Mortem Animas per Oceanum ad Elyſios (1) deferri; Exprimebantur & Charites, quod ſcilicet for-

(1) Homer. Odyſſ. lib. 4. verſ. 565.

formâ, atque aetate praeſtantes à Diis Amoris gratiâ rapi, & ſideribus inſeri ſolitos crederent, In aliis viſuntur Leones diverſi generis Animalia proſternentes, avidoque ore diſcerpentes, quo Symbolo inexorabile Fatum, Mortiſque vim, & imperium Veteres denotarunt, quibus omnia ſubjecta eſſe credebant. Alia Gorgoneis capitibus muniebantur; In iis enim quandam ineſſe vim ad abigenda pericula, atque ad ſecuritatem (1) praeſtandam putabant. In plurimis Monumentorum Anaglyphis Viri caput nullis lineamentis expreſſum eſt, quem morem privatae Perſonae forte ab Imperatoribus accepere, qui ſuas Imagines cum Deorum ſimulacris venerandas proponere[2] conſueverunt. Nonnulla collapſis foliis ornabantur pineâ Nuce in medio conſpicuâ, quae luctus, moe-

(1) Virg. Aen. VI. 289. (2) Hor. car. L.4.Od.5.

moerorisque feralia ſigna habentur. Aliqua etiam Cupreſſi foliis conſpiciuntur ornata; haec ſiquidem Arbor, funebris (1) habebatur, & Diti, ſive Plutoni erat ſacra, nam ſemel reciſa nunquam (2) renaſcitur; Quamvis alii hoc factum eſſe dicant, ne Pontifex imprudens funeſtas aedes intraret, atque ita pollueretur. Frequenter in pluribus Sepulcris Genii moerentes, inverſis Facibus, quae Animam e Corpore migraſſe denotant, innixi occurrunt, vel dormientes effinguntur, quod inter ſommnum, ac Mortem tanta ſit ſimilitudo, ut alterum pro altero uſurpetur. Interdum gymnicis variis ludis ſe exercent, Choreas agunt, floreas Coronas nectunt, Lyram plectro (3) pulſant, Clypeos, Scuta, aliaque milita-

(1) Serv. ad Virg. Aeneid. VI. 216.
(2) Feſt. verbo: Cupreſſ. (3) Cl. V. Montfauconius Diarii Italici cap. 28.

taria Arma interdum ſedulo fabricant, ac ſaepiſſimae Circenſes ludos edunt, Currus agitant, Venationis ſtudio, ac praedâ delectantur, & bellica geſtantes ſpolia inducuntur: Putarunt ſiquidem Veteres, quae & Platonicorum fuit ſententia, Animas à corpore ſejunctas in Elyſiis Genio ſuo indulgere, atque iis rebus incumbere, quibus in humanis agentes operam dederant, ac valde fuerant delectatae. Aviculae blandulae in Sepulcris hac illac ſubvolitantes paſſim occurrunt, vel ornatus gratiâ, vel ad ſignificandam Elyſiorum Camporum laetitiam, & amoenitatem, quam dulci Avium cantu fieri jucundiorem, Tybullus Elyſiorum felicitatem deſcribens (1) aſſeruit. Reperiuntur praeterea in Sepulcris figurae quatuor Anni temporum, quae, ut Bellonius docet, Symbolum erant beatae Vitae, quam

(1) Lib. 3. Eleg. verſ. 57.

quam Animae purae, nulliſque ſordibus pollutae in Campis Elyſiis agebant, donec fatali temporum Orbe circumacto in Vitam redirent. Quum autem Horae Portarum Coeli Cuſtodes, à quatuor Anni temporibus minime fuiſſent diverſae, atque ex Inferis Animas aliquando reduxiſſent, ut de Adonide, quem Horae ex Orco revocatum ad Venerem reduxerunt, ut Theocritus finxit, ideo & ipſae inter Sepulcrales Imagines conſpiciuntur. Quid dicam de Floribus, & Coronis, variiſque Sertis, quae in quamplurimis Sepulcris picta, & ſculpta reperiuntur? Profecto veteres Romanae Gentes, ducto à Graecis initio, haec Defunctis eſſe gratiſſima exiſtimantes, Mortuos ſuos coronabant, ipſorumque Sepulcra quotannis Florum, & praecipue Roſarum, quae prae omnibus aliis Floribus in maximo habebantur pretio, atque

Vn-

Vnguentorum ſparſione honorabant; Et haec fuit ſolum cauſſa, ut ex graecis, latiniſque ſcriptoribus, & ex Inſcriptionibus, Ornamentiſque Sepulcralibus apparet, cur quidam morituri praeciperent, ingenti pecuniâ ad hoc relictâ, ut ſibi quotannis Roſis, & Odoribus parentaretur, & cur ſibi Hortos Sepulcris ſuis vicinos compararent, ut ex illorum reditibus illa fieret parentatio, quod ex ſequenti Inſcriptione colligitur.

LONGIVS. PATROCLVS. SEGVTVS. PIETATEM. COL.
CENT. HORTOS. CVM. AEDIFICIO. HVIC SEPVL. JVNCTO.
VIVVS. DONAVIT. VT. EX. REDITV. EOR. LARGIVS. ROSAE.
ET. ESCAE. PATRONO. SVO. ET. QVANDOQVE. SIBI. PARENTETVR.

Quem tamen morem falſe ridet in Nigrino Lucianus, ſtolidos poſt Mortem eos appellans, qui ita ab he-

heredibus vellent honorari. Hunc vero Gentilium ritum Coronis, ac Floribus ſpargendi Sepulcra veteres Chriſtiani penitus abhorruerunt, à quâ tamen ſimplicitate, ut ad Pammachium Sanctus Hieronymus ſcribit, poſtea receſſerant, variiſque floribus mortuorum Sepulcra ſpargebant, idque ex elegantibus Prudentii verſiculis ediſcimus.

Nos tecta fovebimus Oſſa
Violis, & fronde frequenti,
Titulumque, & friga ſaxa
Liquido ſpargemus odore.

Odores ſiquidem, atque Vnguenta in Cadaveribus condendis liberaliſſime impendebant, ut diutius ſervarentur, ideoque Tertullianus (1) dixit: *Si Arabiae quaerantur, ſciant Sabaei pluris, & carius merces ſuas Chriſtianis ſepeliendis profligari; quam Diis fumigandis*; Idque ab iiſdem fu-

tu-

(1) In Apolog.

turae Reſurrectionis fiduciâ agebatur; Nam, quum incertus eſſet ſupremi Judicii adventus, primis Eccleſiae incunabulis, non longe abſore ſummum Diem credebant, atque, ut Ferrarius inquit, omnia faciebant, ut brevi excitandas mortales Exuvias, immunes à tabe praeſtarent, unde apud Minutium ajebat Ille, Chriſtianos, qui in totum Vnguenta abdicaverant, ea ſolis funeribus reſervaſſe. Verum ut ad Romanos Ethnicos revertamur, iidem Sepulcra Sigillis, quibus Hiſtoria, & Ethnica Theologia illuſtrantur, ornare conſueverunt; Et militaria ſigna tanquam laudis, & Virtutis Trophaea ad Heroum Monumenta ſolebant apponi. Ab Eis in Sepulcris Operis antiqui Vaſcula multa ponebantur, in quorum fundo, vel Artificis Nomen, vel Deorum, in quorum Tutelâ erant Defuncti, atque ipſorum Defunctorum

Imagines notabantur; In iis varii liquores, fere Lacrymis, & Opobalſamo compoſiti aſſervabantur, ut ſequens Inſcriptio (1) teſtatur

C. LAELIO. C. F. IV.
MAGNA. HOMINVM. EXPECTATIONE. GENITO
ET. DECIMO. OCTAVO. AETATIS ANNO
AB. IMMANI. ATROPO. E. VITA RECISO
FVSCA. MATER
AD. LVCTVM. ET. GEMITVM. RELICTA
EVM. LACHRIMIS. ET. OPOBALSAMO. VDVM
HOC. SEPVLCRO CONDIDIT

Et quoniam lacrymarum Vaſcula commemoravimus, ſupervacaneum fore non arbitramur Veterum Lacrymas, modumque, quo Lacrymae in hujuſmodi Vaſculis ponebantur, breviter expo-

(1) Gruter. pag. 692. 10.

exponere. Quum igitur illorum Mortem, qui non longâ tantum ſocietate, at ſanguine etiam dilectos fuiſſe, acerbe deplorare ipſa met Natura docuerit, mirum ſane non eſt ſi Romae à primis ſuis Incunabulis Cadavera juſto dolore, veriſque Lacrymis obſequerentur, ut ex pluribus antiquis Inſcriptionibus liquet, & praecipue ex Inſcriptione animadverſione dignâ, & à Grutero (1) relatâ, quam in hujus rei teſtimonium libet referre

T. PLAVTIO. P. F. DE. MVNICIPIO. ATTACEN. OPTIME. MERITO. ET. XXXVIII. AET. ANN. E. VITA. SVBLATO. TOTO. POP. CVM. MAGNA. LACRI. FVNVS PROSEQ.
QVINTIA. PAVLINA. MATER ANN. LXXXIII. AD. FLET. AD GEMITVM. RELIC. TVMVL. LACRIM. PLEN. E. MARM. HVM. D. DEDIT

(1) Pag. 700. 13.

Docente eâdem Naturâ Graecos Populos ſuorum Morti ingemiſcere, teſtimonio eſt Euripides, qui Oreſtem in Regione barbarâ moriturum, de ejus Morte à ſorore flagitaviſſe Lacrymas tradit. Eâdem Cauſsâ Civium Interitum defleviſſe Hebraeos, praeter ceteros, David teſtatur, qui quum Abner in Hebron (1) Sepeliſſent, Ipſe omniſque Populus ſuper ejus Tumulum flevit. Atque hoc Chriſtiani, Perſae, Lacedaemones, Aegyptii, aliaeque Gentes, ſi Thraciae Nationem excipiamus, quae Natales Hominum flebiliter (2), Exequias cum hilaritate celebrabat, fieri conſueverunt. Verum, quum id ſequentibus temporibus Lacrymis immoderatis, ac reboanti, & horrifico ejulatu, nec ſine genarum laceratione, ſanguiniſque effuſione, ut ſuperius innuimus, à Romanis factum eſſet,

ideo

(1) Reg. Lib. 2. cap. 3. (2) Valer. max. L. 1. c. 6.

ideo per XII. Tabularum Leges ſancitum fuit: *Mulieres genas ne raduntо, neve leſſum funeris ergo habento*, quod prius per Solonem, ipſumque Platonem vetitum fuit: Moderatum tamen luctum Romani Decemviri (1) optantes, ut lugendi mos decore ſervaretur, Praeficas (*a*), tanquam Magiſtras ciendi Leſſum, nempe Naenias, e Cariâ Romam duxerunt, ut ceteris flere cupientibus locũ darent. Hae Mulieres apud Siculos *Reputatrices* nuncupatae luctui tantum praeerant, tota enim Funerum pompa ad Deſignatores, Pollinctores, Veſpillones, & Libitinarios ſpectabat. Praeficae manibus vacuis procedebant, & venditas, atque ementitas has lacrymas per genas, perque ſinus vagantes libere

(a) *Sequentibus temporibus, relicto à Latinis* Praeficae *nomine, Lucium Apuleium* Monumẽtarias Ceraules *vocaviſſe conſpicio*

(1) Cicer. lib. 2. de Legib.

re ſinebant, quae deinde à Neceſſariis, & Propinquis de Vaſe in Vas elutriabantur, donec ad integrum explendum funus ſufficerent, immo, ut ex Petronio habemus, quandoquidem quoque commodabantur. Vt vero condito etiam Sepulcro tanti doloris teſtimonium cum Cineribus remaneret, hanc lacrymarum pluviam in Ampullis vitreis, ac ſine manubriis aſſervabant, Cinerique apponebant. Morem hunc ducendi Praeficas in Funere apud Graecos antea viguerat; Nam *Sophiſtì*, *Thrinon*, *Thrinodos*, *Thrinitria*, mulier illa, vel ille Vir (*a*) vocabatur, qui conductus in Funere plorabat. Apud Hebraeos vero fuiſſe Praeficas ab ipſis *Sapientes* nuncupatas Joſephus Flavius (1) tradit, ipſarumque meminit, Hyeremias

(a) *Raro adhibebantur Viri; Mulieres ſiquidem ad luctum ſunt faciliores.*

(1) Lib. 3. de Bell. Judaic. cap. 15.

mias, qui Judaici Populi Mortem lugens ita ſcripſit: *Contemplamini, & vocate Lamentatrices, & veniant, & ad eas, quae* ſapientes *ſunt mittite, & properent, feſtinant, & aſſumant ſuper vos lamentum*. Chriſtiani hoc modo Mortuis parentare conſueverunt, quod à Sanctis Patribus pluries vetitum fuit, ſed non penitus (a) ſublatum. De funebribus lacrymis praedicare plura poſſent,

Sed nos immenſum ſpatiis confecimus Aequor,
Et jam tempus Equum fumantia ſolvere colla: (1)

Redeat igitur, unde huc defluxit Oratio, & ad cetera Sepulcrorum Ornamenta recenſenda revertatur. Equeſtrium igitur Certaminum ſimulacra, Sacrificiorum, Venationum, Ludorum Curulium, Triumphorum, Pugna-

(a) *Nam hodie etiam, non inter Graecos tantum, ut ex Petro Bellorio ediſcimus, aliaſque Gentes, ſed inter Italos quoque aliquando morem hunc adhibitum fuiſſe conſpicimus.*

(1) Virg. Geor. lib. 2. verſ. 542. & ſeq.

gnarum, Satyrorum Puellae dormienti inſultantium, Deorum Marinorum in Piſcium caudas deſinentium, & vehentium in eis Nymphas, quatuor Ventorum, ſervilium Suppliciorum, Plutonis Proſerpinam rapientis, laborum Herculis, aliaque plura ſimulacra, Romani, Graeci, aliaeque Gentes inſculpebant, quorum cauſſa, quum à quamplurimis clariſſimis Viris deſcribatur, heic rurſus exponere, operae pretium non eſſe exiſtimamus.

Videamus demum Titulos, ſeu Inſcriptiones, quae & Epitaphia dicuntur, in quadratis Columellis poſita, quae Cippi nuncupabantur, & quae maxime Veterum Sepulcra exornabant. Sane Tumulus quandoque ſine Titulo fuit, ſed raro, quare Daphnis Paſtor apud Virgilium (1) mandabat.

Et Tumulum facite, & Tumulo ſuperaddite carmen.

Apud Chriſtianos tamen magna Sepul-

(1) Eclog. 5. verſ. 42.

pulcrorum pars in Coemeteriis nullâ Inſcriptione notabatur, quod Prudentius ipſe obſervans ita (1) memoriae prodidit

Quanta Virum jaceant, congeſtis corpora acervis
Noſſe licet, quorum Nomina nulla legis
Sexaginta illic defoſſas mole ſub unâ
Reliquias memini me didiciſſe hominum;
Quorum ſolus habet comperta Vocabula Chriſtus.

Quandoque in Cyppis Veteres ſolum Defuncti Nomen inſcribebant, ut ex pretioſis illis eruditae Antiquitatis Reliquiis, quae Florentiae in Aedibus Inluſtriſſimi, atque Excellentiſſimi Viri Cajetani Antinori inter regendos Etruriae Viros Praefecti ampliſſimi, magno aetatis noſtrae bono, & incremento, ſummò ſtudio, ac coeleſti quâdam providentiâ aſſervantur, ſequens Titulus oſtendit

D. M. S.
P. GYRSVS
H. S. E.

Quod

(1) In hymno de Sancto Hyppolito.

Quod etiam inter quamplurimas Inſcriptiones, quae Florentiae in ampliſſimis Riccardianis Aedibus praeſtantiſſimorum Virorum praeconiis celebratiſſimis, conſpiciuntur, ex ſequenti Titulo patet

A G A B I N I V S
A P O L L O N I V S
H I C E S T

Parce Titulis uſi ſunt Lacedemonii, Atque Hebraei, ut Schickardus ait (1), non admodum Epitaphia curarunt, quamvis nudae Nominum, Annorumque Inſcriptiones, quum Hiſtoriam, & Chronologiam juvent, non improbentur. Hos vero Titulos non ſolum Sepulcra, at Ollae etiam, & Vrnae habuerunt. ut hic Lapis, qui Romae extat teſtatur. (2)

CLA-

(1) De Jur. Reg. Hebraeorum cap. 6.
(2) Gruter. pag. 865. 10.

CLAVDIA. APHRO
V. A. XXV.
L. ANTONIVS. POTHVS
OLLAM. CVM. TITVLO. BENE-
MERENTI

Sepulcrales Lapides communi uſu Graeci Diis Subterraneis, ſive Inferis; Latini Diis Manibus (quae formula aliquando in Chriſtianos obrepſit) quandoque etiam, ſed raro Diis Inferis ſcribebant. Saepius tamen, atque iterum Veteres lapides Sepulcrales nemini ſcripſiſſe certiſſimum eſt. Id inter innumeras Inſcriptiones ex ſequenti Piſtorii in magnâ Aulâ Palatii Dominorum poſitâ eruitur.

L. BAEBIO. P. F.
VEL.
IIIIVIR. I. D. PISTOR. (*a*)

Bre-

(a) *Hic Sepulcralis Titulus, ut legentibus liquet* Lucio Baebio Publii filio, ex Velinâ Tribu Quatuorviro juridicundo Piſtorii poſitus fuit.

Breves hos Titulos componebant Antiqui, & rationem his verſibus Propertius (1) reddidit

Hoc Carmen mediâ dignum me ſcribe Columnâ,
Sed breve, quod currens Vector ab Vrbe legat.

Hinc factum eſt, ut quo breviores, eo elegantiores haberentur. Non tamen ſemper Lapis verſibus quatuor ex Platonis Lege fuit inciſus; pleroſque enim Titulos ad multos excurriſſe verſus veteres Inſcriptiones docent. Hi ſolutâ Oratione, aut Verſibus ſcribebantur. Aliquando pluribus concepti erant linguis, ut Gordiani III. Imperatoris Sepulcri Titulus, qui linguis quinque Graecâ, Latinâ, Perſicâ, Judaicâ, & Aegyptiacâ fuit inſcriptus; Aliquando etiam non Nomen, at prudens aliquod, & breve dictum praeſeferebant, quale legitur in Monumento Albae Juliae, ubi geminae mortuorum ſtatuae hoc ſu-

(1) Lib. 4. Eleg. 3.

ſuperadditum eſt Epigramma

NISI. VTILE. EST. QVOD. FACIMVS STVLTA. EST. GLORIA

Vt autem Tituli clariores eſſent, & eo facilius à Viatoribus (1) legi poſſent Minio ſcribi, aut ſignari ſolebant, quod non Ethnici ſolum, ſed & Chriſtianae Religionis Cultores fecere: Quem morem Romanos ab Etruſcis didiciſſe Clariſſimus Gorius (2) exiſtimat, qui vel ex atramento Titulos inſcribebant, vel e colore rubro tam vivido, *ut heri*, *aut nudius tertius*, ut ipſe ait, ſcripti videantur. At ſi quot fuiſſent Titulorum genera quaeratur, haec tria fuiſſe, unum nempe ad honorem, ridiculum alterum, tertium ad infamiam veteres Inſcriptiones teſtantur. Inter Titulos, qui eleganter ad honorem ſunt ſcripti principem ſane locum tenet, il-

(1) Plin. Libr. 35. cap. 7 (2) In Praefat. ad Inſcript. Donian.

ille, quem Vir Clariſſimus, quum Praetorianorum Praefecturam invitus obiiſſet, quâ poſtea ſe abdicaverat, ac ſeptem reliquos Vitae Annos Ruri tranſegiſſet, ſuo Monumento ita juſſit inſcribi

HIC. JACET. SIMILIS. CVJVS AETAS. MVLTORVM. ANNORVM. FVIT IPSE. SEPTEM. DVMTAXAT. ANNOS. VIXIT

Et revera cur nam vita ea eſt dicenda, quae negotiis, vel honoribus implicata efficit, ut Nemo ad Virtutem ſtudia libere conferat, quâ dumtaxat Nominis Immortalitas comparatur? Quomodo vero ridiculi Tituli componerentur, ſequens Inſcriptio (1) demonſtrat

VIXI. DVM. VIXI. BENE. JAM MEA. PERACTA. MOX. VESTRA AGETVR. FABVLA. VALETE ET PLAVDITE

At infamium quoque Titulorum ſubii-

(1) Gruter. pag. 742. 7.

biiciamus exemplum (1)

PONTIA. T. PONTII. FILIA
HIC. SVM. QVAE. DVOBVS. NATIS
A. ME. VENENO. CONSVMPTIS. A-
VARITIAE
OPVS. MISERAE. MIHI. MORTEM. CON-
SCIVI
TV. QVISQVIS. ES. QVI. TRANSIS. SI
PIVS
ES. QVAESO. A. ME. OCVLOS. A-
VERTE

Ceterum in Titulis ad honorem poſitis plerumque res praeclare geſtae, laudes, Familia, vitae conditio, nonnumquam cauſſa, genuſque Mortis, interdum Patria, fortunae, opes continebantur, quandoque etiam in iis integra Teſtamenta inſcribebantur: Non raro inſuper Ethnici pariter, & Chriſtiani Vitae horas in Epitaphiis notare conſueverunt, quod de Ethnicis hic probat Lapis (2)

DIS.

---

(1) Gruter. pag. 921. 6. (2) Gruter. pag. 912. 4.

DIS. MANIBVS
FORTVNATA
VIXIT. ANNIS. II. MENS IV.
DIEBVS. X. HORIS. VIIII.

Et de Chriſtianis hoc Lapide e Coemeterio SS. Proceſſi, & Martiniani eruto oſtenditur

ZENVARIA. BIRGO. PVELLA, QVAE
VIXIT.ANNOS.XVIIII·MES.DVO.D.XXVII.OR.IIII

Atque hoc etiam pervetuſto Chriſtiano Lapide, ubi non horae tantum, at ſcrupuli quoque notantur, quos Minutis noſtris reſpondiſſe Gorius ille doctiſſimorum hominum laude omni aevo sũmopere celebrandus arbitratur

BENEMERENTI. IN. PACE
SILVANA. QVAE. HIC. DORMIT
VIXIT. ANN. XXI. MENS. III.
HOR. IV. SCRVPVLOS. VI.
DEPOS. IV. KAL. JVLIAS - - - -
QVI. - - - - IN. - - - - (a)

Dies vero Obitus, quum apud Ethnicos eſſet infelix, & ater, ideo ab eis in ſuis Titulis rariſſime uſurpatur

(a) *Haec ultima linea* QVI...... IN ...... *fortaſſis ſignificat* QVIESCIT. IN. PACE

patur, quod tamen frequentiſſime in Chriſtianorum Sepulcris occurrit, apud quos profecto, ne hoc ſileam, praeter ceteras formulas in ſuis Titulis adhibitas, formulam IN. PACE non ſolum amoris, verum etiam pietatis, ſanctaeque fidei plenam, à Judaeis etiam adhibitam ſaepiſſime uſurparunt; Ita in Inſcriptionibus Martyrum Exuperantii, & Victorinae à Boldetto (1) relatis legitur EXVPERANTIVS. IN. PACE. VICTORINA. IN. PACE. ET. IN. CHRISTO. Idem confirmat celebre Gordiani Martyris Epitaphium à Clariſſimo Joanne Lamio in aureo illo, ac cedro digno *de Eruditione Apoſtolorum* Opere relatum, quod ita habet

TEMPORE. ADRIANI. IMPERATORIS MARIVS. ADOLESCENS. DVX. MILITVM. QVI. SATIS. VIXIT. DVM. VITAM. PRO. CHRISTO CVM.SANGVINE.CONSVMSIT.IN.PACE.TANDEM QVIEVIT. BENEMERENTES. CVM. LACRYMIS ET. METV. POSVERVNT. ID. VI.

F Ethni-

(1) Lib. 1. cap. 60.

Ethnicorum Tituli ſaepe allocutione ad ipſum Defunctum habitâ abſolvuntur, & praecipue hoc verbo VALE, cui fingitur Sepultus reſpondere ET. TV. Apud Hebraeos Inſcriptionum Clauſula plerumque erat SIT. ANIMA. EJVS. IN. PARADISO. & apud Chriſtianos Oratione apprecatoriâ PAX. TECV. eliſâ, ut ſaepe ſaepius antiqui Lapides ſolent ultimâ M. Inſcriptio concludebatur.

Hebraeorum modo Sepulcra inſpiciamus. Hi plerumque ex lapide cavato, non in Terrâ defoſsâ, quemadmodum hodie videmus, Potentiorum Sepulcra habuerunt, ac ſaepiſſime ipſorum corpora non humata erant, aut Thecis incluſa, ſed ita in loculis expoſita, ut videri, ac tangi à Viatoribus poſſent. In his ſuis Monumentis Candelabri, & Palmae Symbola videbantur expreſſa, quae, ut videbimus, Chriſtiani quoque Sepulcris

ſuis

ſuis appinxere; Palma etiam in Ethnicorum Epitaphiis ſculpta videtur; At Cornu Symbolum, tum ad Pontifices, tum ad ungendos Reges, nonniſi in Judaicis Monumentis ſcio reperiri. Alia inſuper Ornamenta Sepulcris ſuis Hebraei appoſuerunt, quae Joannes Henricus Hottingerus in ſuis *Cippis Hebraicis* latinitate donatis, notiſque inluſtratis explicat.

At Chriſtianorum Sepulcra ſine piaculo praeterire certe non poſſem. Apud eos quidem, Sancto Hieronymo teſte (1), Monumenta, foſſae plerumque ſtratae Lapidibus fuerunt; Hodie in Conclavibus aliquando concameratis, quibus Coemeteria, vel Templa conſtant, deponuntur, & in ipſa per plura Oſtia, quorum primum *Superius*, alterum *Inferius* dicitur, deſcenditur. Diverſa ſane ornamenta, quorum nonnulla ab Ethni-

(1) Epiſt. 49. tom. 1. ad Innocent.

cis quoque fuerunt adhibita in Sepulcris ſuis Chriſtiani inſculpere conſueverunt. Vites quippe Vvis refertas, quae Iſraeliticum Populum, ac Sinagogam deſignant in abditis Coemeteriorum Cubiculis frequenter pingebant. Interdum rudes, luteaſque Cathedras in Coemeterialibus ſpeluncis, intra quas colligebantur, erigebant, in quibus, Arringhio teſte, velut ſublimiori in Throno, dum ad Synaxes, & Martyrum Natalitia convenirent, Romani Pontifices conſiderent, vel certe eorundem Imagines in Coemeterialibus Parietinis ad deſignandam Apoſtolicae Cathedrae praeeminentiam affabre delineabant. Celeberrimum etiam Candelabrum, quod ſeptenis quidem Lucernis jugiter praefulgebat, & ſub ipsâ Moſaicae Legis Vmbrâ, velut quid praecipuum ad ſacrum Judaici Templi cultum Hebraei adhibebant, cujus

Ima-

Imago, ut diximus, in Hebraeorum Monumentis frequenter exprimebatur, in Chriſtianorum Coemeteriis pingi, ac repraeſentari aliquando conſuevit. Quandoque Phoenix Reſurrectionis Symbolum; Equi, iique, vel ſoluti libere paſcentes, vel Quadrigas trahentes; Anchora Cruciformis; Aves; Fera etiam Animalia; Victorialis Olivae Symbolum; Chriſti Imago Paſtoris habitu Oviculam ſuper humeros geſtantis; Corona; Navis; Piſcis; Numeri; Pedum veſtigia, quae in Ethnicorum quoque Sepulcris interdum occurrunt, ac ſexcenta alia Ornamenta, ut videre eſt penes Coemeteriorum Scriptores, in Chriſtianorum Sepulcris videntur inſculpta, inter quae Palma, & Ampullae ſanguine tinctae animadverſione dignae videntur. Palmam Profecto Sepulcris appoſitam, hanc ſolam, quidquid nonnulli Viri cetero-

quin doctiſſimi dixerint, eſſe peculiare Martyrii Inſigne, ac per eam Martyres à ceteris Sanctorum Ordinibus diſtingui Boldettus evidentiſſimis rationibus (1) comprobavit. Ampullas vero ſanguine tinctas, quae in antiquorum Chriſtianorum Coemeteriis ad caput Sepultorum (*a*) poſitae, vel intra ipſum loculum, vel extrinſecus agglutinatae ſaepiſſime inveniuntur, pro certiſſimis Martyrii ſignis habendas eſſe, etiamſi Palma eis adiuncta non ſit, res eſt ita multis experimentis fulta, ita validis demonſtrata rationibus, ut homines ipſi à Romanae Eccleſiae communione alieni, dummodo vel maxime imperiti non ſint, vel temere audaces fateantur.

CAP.

(a) *Interdum tamen accidit, ejuſmodi cruentas Phialas fuiſſe inventas ad ea Sepulcra, in quibus Martyrẽ contineri aliunde* (2) *conſtabat.*

(1) Lib. 2. cap. 45. per tot. (2) Arring. Rom. Subterr. lib. 3.

CAP. V.

SEPVLCRORVM MATERIA, EORVNDEM APVD VARIAS GENTES MAGNIFICENTIA, ET SANCTIONES AD IPSORVM MODERATIONEM SPECTANTES IN MEDIVM AFFERVNTVR.

NUnc ex quâ Materiâ eſſent Sepulcra, res ipſa, ut oſtendam, expoſcere videtur. Quum igitur varia, & diverſa apud Nationes ſepeliendi fuerit ratio, & vario ſubinde tempore; Ita quoque varia, & diverſa fuit Materia, ex quâ Monumenta fuerunt confecta; Alia enim erant Lapidea, alia (1) teſtacea, alia marmorea, aenea alia, alia (2) vitrea, alia demum Aſſio lapide conficiebantur, ubi, Plinio teſte (3), Corpora Defunctorum condita intra quadraginta dies, exceptis dentibus,

 ab-

(1) Strab. Lib. 8. (2) Herod. Lib. 3. cap. 6. (3) Naturalis Hiſtoriae Lib. 3. cap. 17.

abſumuntur, ex quo Arcae hujuſmodi lapide confectae ſarcophagi dici conſueverunt, & pro Sepulcro uſurpantur; Quamvis deinde omnes Mortuorum loculos, etſi ex aliâ eſſent Materie, ſarcophagos(1) nuncuparent.

Tantá vero in Sepulcris apud veteres Gentes fuit Magnificentia, ut Nationes nonnullae Mortuorum Sepulcra, quam Vivorum Domicilia impenſius, ſtudioſiuſque curarent, á vero eos aberrare exiſtimantes, qui brevioris Vitae ſplendida Aedificia conſtruerent, Sepulcra autem, in quibus diutiſſime eſt quieſcendum, negligerent. Inter has Nationes praecellebant Aegyptii (*a*), adeo ut vetuſtiſſimis *Sumtuoſis* Aegyptiorum regum, & Magnatum Sepulcris, nulla alia

(a) *Tres apud Aegyptos erant ſepulcrorum ſpecies. ſumtuoſa, Mediocria, &(2)Humilia.*

(1) Modeſtin. in L. libertis ff. de Aliment. &c.

(2) Ciampin. Rom. Vet. Mon. part. 1. cap. 19. Bergierius de public. & Milit. Imp. Rom. Viis.

alia valeant comparari. Hi enim praeter Mauſolea primi & irremeabiles Labyrinthos, & Pyramides ſtruxere, quae tantâ arte, ac tam magnâ mole ſurgebant, ut ea Martialis miraculo proxima exiſtimaverit, ubi inquit (1)

Barbara Pyramidum ſileat Miracula Memphis

Ipſarumque nonnullas in Aegypto conſpici praeter Ceteros Nardius tradit (2), qui Sepulcrorum extantium Ortographìam affert, quam Magnus Etruriae Dux FERDINANDVS Studiorum, Artiumque Promotor imperavit delineare. Nec omiſerunt Graeci praeſertim, & Romani magnificentiam in conſtruendis Sepulcris oſtendere, quod miranda Vrbis Romae vetuſtiſſima Monumenta teſtantur, ac praecipue clariſſimum illud, ac magnificum Octaviani Caeſaris Au-

(1) De Spectacul. Epigr. 1. verſ. 1. (2) In Commen. ad Lucret. de Rer. Nat.

Auguſti Sepulcrum in Campo Martio, de quo in ejus Vitâ agit Suetonius, & Naſoniorum Monumentum, in quo elegantiſſimis Picturis, & pulcherrimis Imaginibus penicillo expreſſis Ovidius Naſo exhibetur, quem dilectiſſima ejus Erato comitatur, illorum Carminum ſuavitatem dulci Cytharae cantu exprimens, quae ferociſſimos Tomitanos, barbaroſque Ponti Incolas numeris ſuis potuerant demulcere. Romanorum ſane inclytus Genius non ſolum in Mauſoleis, & Pyramidibus attollendis Aegyptiacum morem certatim ſtuduit imitari; verum etiam adeo proceras, immaneſque Columnas eſt architectatus, ut Aegyptiacam magnificentiam exceſſerit, ac ſuperaverit. Hae namque ſublimes Moles celeberrima Defunctorum geſta anaglyphe expreſſa exterius praeſeferebant, atque introrſum cochlidibus ſchalis arcuatae, eo

uſ-

uſque erant concameratae , ut quiſque , Ciaconio , & Fabretto teſtibus , ad ſummitatem valuiſſet aſcendere. Hebraei ipſi Aegyptiis finitimi in conſtruendis Sepulcris Aegyptiacum faſtum ſunt imitati ; Nam , ut ipſi , Mauſolea , aliaque magnificentiſſima Sepulcra condiderunt , quae non ditioribus ſolum , ac principibus Viris , at Prophetis quoque , juſtiſque Viris licet pauperibus , publicis tamen Votis , ac ſumtibus , conſtruebantur ; Ideoque Sanctus Hieronymus in Scribas invehitur , qui ut bonitatem ſimularent , Plebique imponerent , ſe diſſimiles Patribus homicidis exhibentes , ſplendide Occiſorum Monumenta exornabant . Quod vero in Hebraeorum Sepulcris maxima eſſet ambitio , ſolum Davidis Sepulcrum oſtendit , in quo ditiſſimos etiam à Salomone Theſauros conditos tradit Joſephus (1), ex-

(1) Antiq. Lib. 7. cap. ult.

ex quibus poſtea tria Talentorum millia Hircanum Pontificem ab Antiocho Pio Hieroſolymis obſeſſum effodiſſe, atque eorum partem tradidiſſe Regi, ut ab obſidione deſiſteret, & diu poſt, Herodem maximam pecuniae vim ex eodem Sepulcro eruiſſe. Sed hoc, ut Calmetius ſcribit (1), forte & ex Hebraicis Monumentis, & ex vulgari traditione Joſephum conflaviſſe ex Arabicis Manuſcriptis, quae clariſſimus le Jay in ſuis Polyglottis inſeruit, poteſt deduci; Haec enim oſtendunt Hircanum Pontificem, quo tempore ab Antiocho Sidete Hieruſalem obſidebatur, Theſaurum olim ad quendam ex poſteris David ſpectantem recluſiſſe, unde, ingentibus erutis pecuniis, nec minori ſummâ relictâ, iterum clauſiſſe. In Chriſtianam etiam Eccleſiam luxus, & oſtentatio in conſtruen-

(1) In ſuo Dictionar. Hiſtor. verbo David.

ſtruendis Sepulcris, quandoque irrepſit, non pretioſis tantum veſtibus Defunctorum involventes Corpora, ſed & alias res, aurum etiam, & argentum Sepulcris inferentes, quod & apud Ethnicos in more poſitum fuit, qui non ſolum maximam pecuniae copiam in Sepulcris ſuis poſuerunt, ut ex ipſorum Inſcriptionibus apparet IN. HOC. MM. S. P. SN. FN. nempe IN. HC . MONVMENTO. SVNT. PECVNIAE. SINE. FINE, ut Manutius interpretatur, quod poſtea apud Romanos XII. Tabularum Leges prohibuerunt; Sed quidquid in deliciis, atque in pretio habuerant cum Viri, tum feminae dum viverent, ab Heredibus ſuis in Sepulcris poni ſibi poſt Mortem Teſtamento curabant, quod Vetus Lapis penes Gruterum (1) probat, in quo Veneris Auguſtae Sigilli cum parergo mentio ſit, item

phia.

(1) Pag. 52. 2.

Phialae argenteae, & argenteae Tabulae addito *aureo Annulo cum meliore Gemmâ*, quae in Aemiliae Artemiſiae Sepulcro poni jubentur.

At quoniam haec plus juſto ſumtuoſa viſa ſunt, modum Nonnulli per Leges hujuſmodi ſumtibus praeſtiterunt, putantes, ibi fortunarum diſpendium fieri non debere, quo omnes incommutabili Naturae Lege pervenire compellimur. Quocirca Solon, qui ob eximiam Virtutem adeo Civium ſuorum animos in ſe converterat, ut ſibi illum Laertio teſte, omnes uno animo cuperent imperare, Athenienſibus prohibuit, ne Sepulcrum facerent operoſius, quam quod decem Homines triduo efficerent, neque id, teſte Tullio (1), opere tectorio exornari, quod idem eſt, quod paſſim in veteribus Inſcriptionibus legitur SVB. ASCIA. DEDICA-

(1) Lib. 2. de Leg. cap. 26.

CARE (1), nec hermas hos, quos vocant, licebat imponi ; quum autem totius Graeciae celeberrima eſſet Athenarū Civitas, ea Lex inde per univerſam Graeciā invaluit. Plato, quem ingenii, ac doctrinae Principem, quem Divinum, quem animi, ac virtutis Magiſtrum Veteres appellarunt, ut plura ſilentio praeteream, quae de Sepulcrorum Inſtitutione juſſit, decentiſſima Monumenta Parentibus, temperatiſſima tamen fieri praecepit. Lycurgus, qui remotiſſimas Regiones peragraverat, ut optimis cujuſque Gentis Legibus ſuam Rempublicam informaret, omnem circa Mortuos, & Sepulcra (2) Superſtitionem ſuſtulit. Pittacus unus e ſeptem Graeciae Sapientibus, apud ſuos cavit, ne in conſtruendo Tumulo, quam tres Colume-

(1) Guther. de Jur. man. Lib. 2. cap. 28.
(2) Plutarch. in Lycurg. & Lacon. Gyrald. de Var. Sep. rit.

mellas plus expenderent; quum antiquiorum etiam Nonnulli glebâ tantum contenti, & caeſpite corpora obtegerent. Apud Romanos quoque quantum ſumtuum poſſet Sepulcris impendi Edicto Aedilium, ut ſcribit Cicero (1), erat expreſſum, quamvis tamen gliſcente luxu eâ in re, tanta Romanorum magnificentia eluxit, ut eam ingenti admiratione in Marmoribus, & Monumentis intueamur. Sepulcrorum, ac totius Funeris Magnificentia apud Hebraeos fuit moderata à Gamaliele Seniore Simeonis Filio Hillelis Nepote, ad cujus pedes Sanctus Paullus Apoſtolus Hieroſolymis in Judaiſmo creditur enutritus. Demum oſtentationem illam à Chriſtianorum nonnullis quandoque adhibitam Sancti Patres (2) deteſtarunt.

(1) Phil. IX. 7. Epiſt. ad Attic. XII. 35. 36. (2) S. Hieronym. in fin. libr. de Vitâ Paulli Eremitae.

runt. Noverant profecto morem illum abiiciendi Mortuorum Cadavera barbarum eſſe, ideoque honeſte fidelium Defunctorum Corpora recondenda eſſe (1) edocebant: Nimis autem ſplendida, & immoderata Sepulcra nunquam conſtruenda eſſe permittebant. Neque in Sepulcra ſolũ nimis ſplendida, ſed in omnes etiam immoderatos, ac ſuperfluos rerum funerearum ſumtus invehebantur; moderatos tantum in iis ſumtus, prout ſtatus, conditionis, regionis, facultatum, ac temporum ratio exigeret, (2) concedentes. Quod optimum, ac laudatiſſimum Exemplum, auſpicatiſſimis noſtris temporibus ſecutus omni Imperatoriâ laude ornatiſſimus Imperator Caeſar Franciscus Pius, Felix, Auguſtus, Magnus Etruriae Dux,

 in

(1) S. Cyrill. Lib. 10. contra Julian. S. Auguſtin. Lib. 1. de Civit. Dei cap. 13. (2) S. Ambroſius Lib. 1. de Abraham. cap. 9.

in quo Religio, Pietas, Juſtitia, Clementia, Conſtantia, ceteraeque Virtutes omnes regnare quodammodo, & triumphare videntur, quum in Etruriâ Quamplurimos nimis ſumtuoſa, atque immoderata funera feciſſe notum haberet, modum tanto fortunarum diſpendio imponere voluit; Novit enim maximus hic, atque aeternâ ſaeculorum memoriâ digniſſimus Legislator laudabile non eſſe, ſumtuoſis veſtibus velle humanam infelicitatem, cujus per noſtrorum Mortem admonemur, obtegere, ac luctum in luxum convertere, ideo laudatiſſimâ Sanctione ſuâ effecit, ut Funera ita ducat Etruria, ut dolor eſſe funeribus, non Exequiarum Pompa [a], nec Oſtentatio videatur.

CAP.

(a) *Superfluos honores Horatius ipſe reiicit (1) in ſuo futuro Funere*

Abſint inani funere Naeniae,
Luctuſque turpes, & querimoniae
Compeſce clamorem, ac Sepulcri
Mitte ſupervacuos honores

(1) Lib. 2. Carm Ode ult.

CAP. VI.

DE RELIGIONE SEPVLCRORVM, ET AN CENOTAPHIA RELIGIOSA ESSE DICANTVR.

MOdo Sepulcrorum Religionem videamus, quâ tantumnon per univerſum Terrarum Orbem quamlibet Gentem ductam fuiſſe Hiſtoriae, & Legum volumina teſtantur. Locum tum demum fieri Religioſum, quum vel liberi hominis, vel Servi (1) Corpus à Loci Domino eſt illatum, ut ibidem Sepulturae cauſâ perpetuo maneat, nemini latet, qui Jus Civile primis, ut pene dixerim, labiis deguſtaverit. Quum vero Mortuorum Cadavera cremari in more poſitum erat, priuſquam Gleba in Os Mortui eſſet injecta, locus ille, ubi Corpus erat crematum, religioſus non habebatur, at injectâ glebâ, tunc

(1) L. 2. ff. de Relig.

tunc & humatum Defunctum, & Sepulcrum eſſe, ac Religione teneri incoepiſſe à Cicerone (1) accepimus; Atque ob hanc Religionem Sepulcra in commercio, vel dominio non eſſe Vlpianus (2) tradidit. At non totum fundum, in quo Monumentum eſſet, religioſum fuiſſe, ſed eatenus demum, quatenus Corpus eſſet humatum (3) eſt exiſtimandum. Hinc antiquitus Monumentorum locus definiri, & quantum Terrae ſpatium Religioni cederet, deſignari, Monumentiſque inſcribi ſolebat; Idipſum his notis ſignati Lapides loquuntur IN. FR. P. X. IN. AGR. P. XX. quae verba hoc ſignificant IN FRONTE [a] PEDES DECEM, IN AGRVM PEDES VIGINTI patere. En inter alias Inſcriptio Floren-

(a) In fronte *in latitudine ſignificat*; In Agrum *verò in longitudine*.

(1) Lib. 2. de Legib. cap. 22. (2) L. 12. §. 1. ff. de Relig. (3) Briſſon. Antiq. Rom. lib. 2. cap. 15.

rentiae in veſtibulo Regii Muſei Magni Etruriae Ducis poſita, quae hoc clariſſime demonſtrat.

DIS. MANIB.
C. VALERIVS. HERMES. SIBI
LIBERTIS. LIBERTABVS
POSTERISQVE. EORVM
IN. FR. P. VI. IN. AGR. P. VII.

Hunc vero Ambitum non Romae ſolum, at in reliquâ Italiâ, atque etiam in Graeciâ ſaepimentis, veluti Maceriâ, aut aliquâ humili, levique materiâ, quandoque ſilice, ſaxo, vel marmore includebant, nec ſaepimentis tantum muniebant, immo & addebant Cuſtodes, & Curatores, quae Cura ſingulis quandoquidem annis certis Perſonis mandabatur, quas Teſtator elegiſſet, iique Curatores eam Monumenti Tutelam, vel Curam praecipue gerebant, quae Monumenti impenſas ſequeretur. Cuſtodes vero, quum in Sepulcris etiam habitare

re coepiſſent, quod à Neroniano incendio originem duxiſſe (1) videtur, ideo tanquam indecorum, merito Legibus (2) fuit prohibitum.

Quid de Cenotaphiis, ipſorumque Religione dicemus? Cenotaphia itaque, inania nempe Sepulcra, quae proprie Monumenta nuncupantur, religioſa non eſſe, quia revera nullum in eis ſit Corpus hominis conditum Divi Fratres contra Marcianum Virgilii auctoritatem (3) afferentem reſcripſerunt (4), & ita, ut Accurſius ait (5), Virgilii auctoritas fuit reprobata. At ſi ad ea Vatis Carmina (6) Juriſconſultus alluſit, ut pene omnes tam in Jure noſtro, quam in Re Litterariâ Scriptores ſunt arbitrati

Li-

(1) Sueton. in ejus Vitâ cap. 38. (2) Vlpian. in L. Praetor ff. de Sepulcr. Violat.
(3) L. 6. ff. de Rer. Divis. (4) L. 7. ff. eod. Tit. (5) Gloſſ. in L. 6. ff. eod. Tit.
(6) Aeneid. Lib. 3. verſ. 303, & ſeqq.

Libabat Cineri Andromache, Maneſque vocabat
Hectoreum ad Tumulum, viridi quem caeſpite inanem,
Et geminas, cauſſam Lacrymis, ſacraverat Aras,

Ibi profecto Virgilius, non de Simplici Cenotaphio, inani nempe Tumulo loquitur, ſed, ut Alciati (1) verbis utar, *de eo, ad quem geminae Arae & quidem ſacrae extructae erant, & ad quem, ſacrificiis factis, eliciti, vocatique erant Manes Hectorei*. Ceterum duum fuere generum haec ficta Sepulcra, quae, quum à Graecis originem duxiſſent, Cenotaphia fuerunt appellata; Vel enim alibi Sepultis erigebantur, ideoque à Suetonio in Claudio honorarii Tumuli ſunt nuncupati: Hujuſmodi ſunt Druſi in Campo Martio tumulati Cenotaphium, à Militibus prope Rhenum excitatum; & celeberrimum Cenotaphium Piſanum Caii, & Lucii Caeſarum memoriae poſitum, quod ſingulari, eoque pererudito Commentario

(1) Parerg. Lib. 10. Cap. 12.

doctiſſimus Romanae Eccleſiae Cardinalis Henricus Noriſius inluſtravit; Vel Sepulturae plane expertibus erigebantur: Ita Cenotaphium Argivis, qui Trojano Bello occubuerant, Corinthi conſtitutum, in Corinthiacis ſuis memorat Pauſanias, & apud Romanos Varianis Legionibus ab Arimino occiſis poſt ſex annos Germanicus *gratiſſimo munere* in Defunctos, ut Tacitus loquitur (1), condidit Cenotaphium. Haec Cenotaphia perinde ac ſi vera forent Inſcriptionibus ornabantur, idque ex Laertio in Periandro, Graecis quoque fuiſſe uſitatum accepimus. In Cenotaphii autem ſignum Lignum navale conſtituebant, quod ut Marcellinus in Thucydide ait, ex Atticâ diſceditur; Et Longobardi, ſi forte quis ex Conſanguineis peregre obiiſſet, Perticas (2) ſta-

(1) Lib. 1. Annal. (2) Paull. Diac. de Rer. Longob. lib. 5. cap. 34.

ſtatuebant. Illud vero admiratione dignum, morem fuiſſe Pythagoricis, ut ſi qui e ſuâ Philoſophiâ deceſſiſſent, iis tanquam mortuis extruerent (1) Cenotaphia. Verum, ut ad Sepulcrorum Religionem noſtra revertatur Oratio, quod ea Romanis ſacra ſemper fuiſſent habita, illa antiquae Legis verba declarant: *Vbi corpus demortui hominis condis, ſacer eſto:* Et illa: *Ne quis Veſtibulum, aditumque ad Sepulcrum uſucapito, nec buſtum violato:* Et illa: *Deorum Manium Jura Sancta ſunto:* Ipſorumque, quemadmodum, & apud Graecos tanta fuit Religio, ut major (2) Templis non adhiberetur; Et revera non pro Templis tantum, at pro Sepulcris etiam, non juſta ſolum, ſed neceſſaria Bella ducebantur, & qui patrios Deos, atque avita Sepulcra de-

ſe-

(1) Orig. lib. 1. in Celſ. (2) Minucol. Diſſert. de Sepulcr.

ſeruiſſent, illis merito nullam eſſe debere ſalutis curam ajebat Themiſtocles (1). Haec ut Templa Victis ornata Caecilius Comicus tradit, haec, ut Templa conſecrata, dicataque in antiquis Inſcriptionibus legimus, quarum unam nobis Gutherius (2) praebet

HAEC. AEDIFICIA. PROPRIA
COMPARATA. FACTA
DICATAQVE. SVNT. MONVMENTI
SIVE. SEPVLCHRVM. EST. ET
OLLARVM. QVAE. IN. HIS. AEDIFICIIS
INSVNT. ET. CONSECRATAE
SVNT
RELIGIONISQVE. EARVM. CAVSA

Haec demum ut Templa Aſyli, & Confugii loco eſſe Plutarchus in Theſeo narrat. Immo, quum Servus quidam apud Sybaritas à ſuo Hero caeſus ad

(1) Plato in Themiſt. (2) De Jur. man. lib. 3. cap. 1.

ad Templum confugiens nihil profeciſſet confugiens ad Sepulcrum veniã (1) meruit. Judaeis quoque, & Chriſtianis ipſis Maxima fuit Sepulcrorum Religio; Apud hos vero, (quod & apud Ethnicos fuit uſitatum) in primitivâ Eccleſiâ Vigiliae, & Preces (2) ad Martyrum Sepulcra noctu ſolebant haberi; Verum, quum hiſce nocturnis Vigiliis infinita patrarentur, flagitia hic mos in Concilio Eliberitano fuit ſublatus. Et haec fuit potiſſimum cauſſa, cur Gryphium figuras Tumulis inſculperent, & vigili aſſervandos curâ eos eſſe innuerent, & cur quandoquidem Gentes arboribus Diis ſacris Sepulcra exornarent, ut rapaces, & malevolae Manus ab eorum Violatione ſanctius prohiberentur.

CAP.

(a) *Celtas, & Naſamones non ſine arte magicâ, ad Sepulcra Oracula conſuluiſſe oſtendit Cruſius* (3)

(1) Ath. Lib. 12. cap. 3. (2) Greg. Turonens. Mirac. lib. 2. cap. 24 (3) de Noct. & Noct Off.

CAP. VII.

QVIBVS MODIS SEPVLCRA VIOLENTVR, ET QVIBVS POENIS IPSORVM VIOLATORES AFFICIANTVR.

HOrret profecto animus, quum violatae Sepulcrorum Religionis crimen recogitat. Nimis humana Conditio laeditur, ſi illa violentur Loca, quae communi omnium pene Gentium Jure, humanitatis, & mortalitatis noſtrae cauſsâ fuerunt inſtituta, & adeo ſummum ipſis Chriſtianis Imperatoribus, ſtrictumque ſemper eſt habitum, ut iiſdem viſum fuerit nullam Vinculorum requiem illos debere recipere, quorum audacia ad ipſos pergit Defunctos, ipſoſque quieſcere (1) quâdam ſceleris im-

(1) L. Nemo deinceps 3. Cod. de Epiſc. audjen. junct. L. pergit 5. Cod. de Sepulcr. viol.

immanitate (*a*) non ſinunt . Hinc frequentes in veteribus Epitaphiis Imprecationes, quibus iis dira quaevis minabantur , qui Sepulcrum eſſent violaturi ; Vnde illa ſaepius legitur Imprecatio (1) OLLAM. EJVS. SI. QVI. INVOLARIT. AD. INFEROS. NON. RECIPIATVR. & Florentiae haec habetur Inſcriptio à Sponio relata (2)

C. J V L I V S. C. L.
B A R N A E V S
O L L A. E J V S. S I. Q V I.
ſic O V V I O L A V I T. A D
I F E R O S. N O N. R E C I P I A-
ſic T V R

Atque hujuſmodi Imprecationes in veteribus Chriſtianis Inſcriptionibus le-

(a) *Theodoſii, & Valentiniani Conſtitutione Vxor divortium etiam à Marito facere poteſt , ſi nimirum Sepulcrorum diſſolutorem* (3) *eſſe probaverit.*

(1) Reines. Claſſ. 14. 33. & Claſſ. 17. 169.

(2) Miſcell. Erud. Antiq. Sect. 1. artic. 7.

(3) Dictâ L. pergit. 5. Cod. eod. Tit.

leguntur, ut ex ſequenti ab Arringhio (1) relata oſtenditur

MALE. PEREAT. INSEPVLTVS
IACEAT. NON. RESVRGAT
CVM. JVDA. PARTEM. HABEAT
SI. QVIS. SEPVLCHRVM. HVNC
VIOLAVERIT *ſic*

Non uno tamen modo Sepulcrorum Religio (*a*) violatur; Alii namque ad Monumentum, alii ad Corpus ipſum pertinere videntur; Nonne enim demolitione [Sepulcris tamen Hoſtium exceptis, quae religioſa haud eſſe Paullus Juriſconſultus eſt arbitratus (2), doloſâ inhabitatione, illegitimâ Cadaveris illatione, venditione demum, vel quâcumque

(*a*) *Notionem de Sepulcris Fori ſecularis fuiſſe in Provinciis, Romae vero mixtnae Juriſdictionis eam factam docet* (3) *Gothofredus*.

(1) Rom. Subterr. lib. 4. cap. 7. (2) L. 4. ff. de Sepulcr. viol. (3) ad L. 2. Cod. Theod. de Sepulcr. viol.

que aliâ alienatione Monumenti Religio violatur? Hanc interdum in ipſis Monumentorum Titulis expreſſe prohibitam eſſe patet ex quampluṙimis Inſcriptionibus, quas inter unam in medium (1) afferemus.

D. M.
M. AVRELIVS. ROMANVS. ET
ANTISTIA. CHRESIME. VXOR. EIVS
FECERVNT. SIBI. ET. LIBERTIS. LI-
BERTAB.
POSTERISQVE. SVIS. ITEM. LIBERTIS
LIBERTABVS.
QVE. POSTERISQVE. EORVM. MONV-
MENTVM. CVM
AEDIFICIO. SVPERPOSITO. HOC. AV-
TEM. MONV-
MENTVM. CVM. AEDIFICIO. NEQVE
MVTABITVR
NEQVE. VENIET. NEQVE. DONABI-
TVR. NEQVE. PI-
GNORI. OBLIGABITVR SED. NEC
VLLO. MODO. AB-
ALIENABITVR. NE. DE. NOMINE
EXEAT. FAMILIAE. SVAE

Quae

(1) Gruter. pag. 762, 3.

Quae prohibitiones à Teſtatoribus ponebantur, non quia non eſſet Venditio ipſo jure prohibita, at quia, quum nullâ poenâ Is teneatur, qui neſciens religioſa Loca pro profanis comparavit, ideo, ne juſtam ignorantiae cauſſam Emtor poſſet afferre, plerisque Monumentis Alienationis prohibitio inſcribebatur, ut ſciens Emtor, quod ignorare non poterat, poenam cum Venditore non poſſet effugere. Corpus autem Contrectatione (1), Mutilatione [2], ac Spoliatione immaniſſimo ſcelere saepius, atque iterum nonne legimus violatum? Immo & Oſſium illicitâ Tranſlatione poſſunt Corpora violari; hinc in Sepulcrorum Titulis paſſim inſcriptum legimus PERPETVAE SECVRITATI; ipſa ideo perpetuae Sepulturae tradita, niſi prius à Pontificibus, vel à

(1) L. 4. Cod. de Sepucr. Viol. (2) Quint. Declam. 15.

à Principe (1), vel in Provinciis à Praeſide venia fuerit impetrata, juſtave cauſſa intervenerit, alio tranſferri abſque Sepulcri violatione non poſſunt; Ad tempus vero alicui loco commendata libere (2) transferuntur; quod & hodie, & antiquitus apud pleraſque Gentes in more poſitum fuit, corpora nempe praeſtantiſſimorum hominum in ignobiliori loco condita ad celebriora Monumenta, & ex peregrinâ Terrâ, ubi Fatis conceſſerant ad avita, patriaque Sepulcra maximâ ſolemnitate transferri.

Atque hic priuſquam poenas Sepulcri Violati Reis irrogari ſolitas recenſeamus, animadvertendum omnino eſt, hodie non ea quae de Jure Civili ſancita ſunt, at ea ſolum, quae jus Canonicũ juſſit, obſervari, quum hoc

 ju-

(1) L. 1. L. 8. & L. 33. in princ. ff. de Relig. L. 1. Cod. de Relig. (2) L. 3. ff. de Sepulcr. viol.

jure Mortuorum Sepulcra, religioſa loca dici nequaquam poſſint, ſi Epiſcopi auctoritas (1) deficiat, atque adeo Sepulcri Violati crimen in Caſibus à nobis hactenus expoſitis patratum, in iis tantum Sepulcris locum habet, quae talia de Jure Canonico nuncupantur.

Quae quum ita ſint, poenas Sepulcrorum Violatoribus irrogari ſolitas recenſeamus, quae plurimae ſunt, ſi Jus Civile inſpiciamus. Et revera, ſi quis Sepulcri violati reus ſit, Praetor ei, ad quem pertineat *in factum* judicium dabit in id, quod Judici aequum videbitur, ne in minus unquam, quam centum aureos, ſi Sepulcrum violatum fuerit, vel in minus, quam ducentos, ſi dolo malo fuerit (2) inha-

(1) Cap. ad haec de relig. Domib., Gonzalez ad cap. abolendae 13. de Sepult. Samuel de Sepult. tract. 1. controv. 16. concl. 1. per tot. (2) L. 1. 3. & 6. ff. de Sepulcr. Viol.

inhabitatum. Atque in eos, qui Sepulcra vendebant, vel quocumque modo alienabant, & in ſcientes etiam Emtores, non Leges tantum, at ipſimet Teſtatores interdum poenas conſtituebant, Iique Romani Populi Aerario, Arcae Pontificum, aut Veſtalium has poenas jubebant inferri, & quidem quod poena Romanae Gentis Aerario inferretur, en clariſſima Inſcriptio (1)

D. M.
CORNELIAE. CASTAE. QVAE
VIX. ANN. X. M. V. FEC.
QVISQVE. EVM. MONVMENTVM
VENDERE. AVT. TERRA. EIVS. VOLET
INF. AERARIO. P. R. HS. T. M. N.
IN. FR. P. X. IN. AGR. P. X.

Sequens Inſcriptio Arcae Pontificum poenam inferri jubet (2)

D. M.
C. CALPHVRNIVS. PHILOPHYRIVS. V. C.

(1) Gruter. pag. 678. 2. (2) Gruter. pag. 373. 4.

ET. SEPTIMIA. AMMIAS. CONJVX
COMPARAVERVNT. SIBI. MEMORI-
AS. II.
ET. C. CALPHVRNIO. AMMIANO. EQ. R.
FILIO. SVO. ET. LIBERTIS. LIBER-
TABVS
QVE. POSTERISQVE. EORVM
ARMARIVM. DISTEGVM. CVM. TA-
BERNAE. THORVLO. SI. QVIS. HOC
ARMARIVM. VENDERE. VOLVERIT
TVNC
INFERET. ARCAE. PONTIFICVM
ES. LM. N.

Inſcriptionem, quâ poenam Veſtalium quoque Areae inferri ſolitam oſtenditur, ſubiiciamus (1)

D. M.
L. BOIONIVS. GENTILIS. VIVVS
FECIT. SIBI. ET. LIBERTIS. LIBER-
TABVSQVE
POSTERISQVE. EORVM. HOC
MONVMENTVM. SIVE. LOCVM. SI
QVIS. VENDERE. VEL. DONARE. VOLVERIT
INFERET. VIRGINIBVS. VESTALIBVS. HS. XX.
N.

(1) Gruter. pag. 861. 13.

N. AVT. AERARIO. POPVLI. ROMANI. IN FRONTE. PED. VII. IN AGRO. PED. XVIII.

Ex ſequenti demum Inſcriptione (1) iiſdem poenis, & ſcientes Emtores teneri apparet

D. M.
AVR. MAXIMIANVS. AVR. OLYMPIA-
DI
FIL. DVLCISSIMAE. QVAE. VIX. ANN.
XII. DI. X.
SI. QVIS. HOC. SEPVLCHRVM. VEL
MONVMENTVM
CVM. AEDIFICIO. VNIVERSO. POST
OBITVM
MEVM. VENDERE. VEL. DONARE
VOLVERIT
VEL. CORPVS. ALIENVM. INVEHE-
RE. VELIT
DABIT. POENAE. NOMINE. ARK.
PONTIF. I—S. C. N.
ET. EI. CVI. DONATVM. VEL. VEN-
DITVM. FVERIT
EADEM. POENA. TENEBITVR.

 Quod

(1) Gruter pag. 772. 1.

Quod ſi vi, aut clam dirutum Sepulcrum ſit, aut Oſſuaria, aut Statua de Sepulcro evulſa fuerit, *quod vi*, aut *clam* Interdicto locum fore Ulpianus (1) tradidit. Et ſi quis etiam projectum, vel ſtillicidium in Sepulcrum miſerit, quamvis Monumentum ipſum non tangat, recte cum eo agi poterit, quod in Sepulcro *vi*, *aut clam* factum ſit, quia Sepulcri ſit, non is tantum locus qui humationem recipit, ſed omne etiam ſupra id Coelum, eoque nomine Sepulcri violati (2) agit poteſt. Judicium quoque publicum eſt ex L. Juliâ *de vi publica*, ſi quis fecerit, quo minus aliquis funeretur, aut (3) ſepeliatur. In ipſos vero Violatores, atque in Judices, qui id negligunt vindicare, viginti Librarum auri Fiſco inferenda-

(1) L. 2. ff. de Sepulcr. viol. (2) L. ſi vitem L. ſi quis projectum ff. quod vi, aut clam, (3) L. 8. ff. de Sepulcr. viol.

darum poena Imperatorum Conſtitutionibus (1) eſt irrogata. Atque in eos, qui Sepulcrorum Lapides amovent, Terram evertunt, evellunt Caeſpites, qui ornamenta quaedam e tricliniis, vel porticibus eorundem auferunt, Sacrilegii poenam Julianus (2) ſtatuit. Quod ſi immanes hujuſmodi homines ipſa extràxerint Corpora, vel Oſſa eruerint, humiliores ſummo Supplicio afficiendos, honeſtiores in Inſulam deportandos, aut relegandos, aut in metallum damnandos eſſe Paullus ipſe (3) teſtatur. Capite inſuper plectendos eſſe, qui armatâ manu Cadavera ſpoliarunt, mitius vero Judicis arbitrio, uſque ad metalli poenam, ſi abſque armis id factum fuerit Divus Severus (4) reſcripſit. At quid de Servis dicemus?

 Pla-

(1) L. 3. & 4. Cod. de Sepulcr. viol. (2) L. perg t. 5. Cod. de Sepulcr. viol. (3) L. 1. ff. eod. Tit. (4) L. 3. §. adverſus ff. eod. Tit.

Plane in iis levior erit poena, & ideo, ſi inſcio Domino infandum crimẽ hoc perpetraverint, erunt in Metallum damnandi, relegandi autem, ſi Domini Voluntas (1) accedat. Noverat ſane Conſtantinus ille maximus, quam grave illorum crimen eſſet, qui Sepulta Corpora, aut Reliquias impie contrectaverint, ideo eos decem pondo auri Fiſco inferre (2) ſancivit; Quare & in veteribus Monumentis reficiendis diligens cautio erat adhibenda, ne corpore contingerentur. Sed & in Creditores, qui ſui Debitoris Sepulturam impediunt, nonne poenam irrogatam fuiſſe memoriae proditum eſt? In quinquaginta Librarum Auri poenam Jure Codicis erunt damnandi, ſuo corpore ſub competenti Judice luituri, ſi aurum perſolvere nequeant, & quidquid eâ cauſsâ geſtum fuerit,

ſive

(1) L. 2. Cod. eod. Tit. (2) L. 4. Cod. eod. Tit.

ſive pignus datum ſit, ſive conſtitutus Fidejuſſor, irritum eſt (1) pronunciandum. Novellarum autem Jure credito in univerſum cadunt, tertia ſuorum Bonorum pars publicatur, notantur infamiâ, & tantundem Defuncti heredibus inferre compelluntur, quâ poenâ & illi ſunt afficiendi, qui moribundi Debitoris aedes adeunt, ipſumque [2], alioſque vexant; Quod ſi ante novem dies ab obitu numerandos quis in quemlibet ex Defuncti Perſonâ moleſtiam fecerit, hoc invalidum eſſe Juſtinianus (3) ſancivit. Haec de poenis Sepulcri Violatoribus Jure Civili inflictis; Jure autem Canonico nulla poena Sepulcri violati Reis, quam omnium geſtorum irritationis [4] eſt irrogata.

Hactenus modos aliquos vidimus, quibus Sepulcri Religio poteſt violari

(1) L. ult. Cod. eod. Tit. (2) Auth. item Cod. eod. Tit. (3) Auth. ſed neque Cod. de Sep. viol. (4) Cap. Fraternitatem de Sepulc.

ri: Hactenus quoque aliquas poenas, quae Sepulcrorum Violatoribus irrogari ſolent, ad examen revocavimus. Ceteros modos, quibus Sepulcra violantur, ceteraſque poenas in ipſorum Violatores jure Civili inflictas, ne multi ſimus, ſilentio praetermittere operae pretium eſſe arbitramur. Et haec ſunt, quae de Sepulcris erant dicenda. Verum antequam Libello noſtro Vela contrahamus, quaedam de Sepulcrorum Juribus exponemus.

CAP. VIII.

QVAEDAM DE SEPVLCRORVM JVRIBVS EXPONVNTVR.

JAm vero, ut omnia haec ex voto fluant, Sepulcrorum genera dividamus; vel enim Quis ſibi dumtaxat, & Conjugi ſuae (*a*) Monumentum

(a) *Quam magno affectu Conjuges ſeſe dilexerint, ſummoque honore coluerint, ſatis, ſuperque liquet ex Sepulcralibus Elogiis, quibus Viri, & Vxores mutuo ſe celebrant,*

tum vivus extruit, aut Teſtamento jubet, quod *Singulare*, aut *Privum* dicitur; vel ſibi, Familiaeque ſuae, ac Poſteris Sepulcrum condit, & *Commune* nuncupatur. Communia vero Sepulcra altera familiaria, hereditaria altera ſunt. Illa, Cajo teſte, (1) Quis ſibi, Familiaeque ſuae conſtituit; Haec ſibi, heredibuſque ſuis quis parat, vel jure hereditario acquirit. Quae quidem in veteribus Inſcriptionibus ſolebant diſtingui, ut familiaria has litteras H. M. H. N. S. ideſt HOC. MONVMENTVM. HEREDES. NON. SEQVITVR. Hereditaria H. M. H. S. ideſt HOC. MONVMENTVM. HEREDES SEQVITVR prae ſe ferrent. Communia etiam illa dicebantur Sepulcra in quibus multi ex Plebe promiſcue condebantur; Non enim unicuique ex Po-

& honorant, in quibus frequentius ſignificatur, eos vixiſſe ſine lite, ſine controverſiâ, ſine offenſione, ſine bile, ſine querelâ &c.

(1) In L. 5. ff. de Relig.

Populo Sepulcrum ſuum erat. Publica inſuper Monumenta apud Romanos fuiſſe, in quibus ii condebantur, qui honoris rogo de publico ſepeliebantur à Meurſio (1) accepimus. Polyandria quoque apud Romanos Graecoſque erant, Sepulcra nempe illa Peregrinis, vel in Bello caeſis deſtinata, ut vetus Lapis à Meurſio relatus (2) oſtendit

FORTISS. MIL. V. ET. XIX. LEG.
QVORVM. OPERA. FORTITER
VETERA. CASTRA. DEFENSA. SVNT
POLIANDRION

Quae Sepulcra Peregrinis, & Plebi communia Polyandria dicta, praeter ditiorum (3) Regumque Tumulos apud Hebraeos fuiſſe patet ex Hyeremìa (4), & Peregrinorum Sepultu-

(1) Exercit. Crit. part. 2. lib. 3. cap. 20. (2) De Funer cap. 40. (3) Moreſtel. de Pompâ ferali lib. 5. cap. 5. (4) Cap. 2 verſ. 19. &c.

turam, pro quâ emtus fuit à Sacerdotum Principibus Ager Figuli ex triginta argenteis Judae traditis Sanctus Matthaeus (1) commemorat. Peregrina demum apud Romanos fuiſſe memoriae proditum eſt, ea ſcilicet, in quibus vel honoris, vel amicitiae, vel neceſſitatis cauſsâ alii non ejuſdem familiae ſepeliebantur.

Familiaria igitur Sepulcra ad Familiam, quamvis in eâ nullus fuerit heres, atque ad extraneos quoque Heredes pertinere Diocletianus, & Maximianus (2) reſcripſerunt, non vero ad Affines, vel proximos Cognatos heredes non inſtitutos ſpectare Philippus Imperator (3) voluit. Plane Sepulcrorum Jura, quae ſibi quis familiaeque ſuae conſtituit, ad Liberos quoque pertinere debent, ut Vlpianus ait (4), cujuſcumque ſexus, vel

(1) cap. 27. (2) L. 13. Cod. de Relig. (3) L. 8. Cod. eod. Tit. (4) L. 6. ff. eod. Tit.

vel gradus exiſtant . Quare ſi faeminae in alias tranſeant familias, ſive proximiores, ſive remotiores ſint, Sepulcrorum Jura retinent, quae ex Familiâ ſuâ acceperunt. Retinent quoque & Exheredati, quum familiam non mutet (1) Exheredatio . Idque Emancipatis etiam conceſſum fuiſſe, idem tradit Vlpianus, quod ſecus fortaſſe videretur, quum ſecundum antiquae Legis formulam de Familiâ Patris exirent. In Eis profecto & Liberti humanitatis ratione tumulabantur, ita tamen, ut Sepulcrorum Jura in Patronorum Monumentis non haberent, niſi Eis eſſent heredes, quamvis Patroni Sepulcrum ſe ſibi, Libertiſque ſuis feciſſe in Monumentis (2) inſcripſiſſent . A Sepulcris vero Teſtator aliquando ex juſtâ cauſsâ Liberos, aut Libertos, prohi-

(1) Guther. de Jur. Man. lib. 3. cap. 10.
(2) L. 6. Cod. de Relig.

hibuit. Et revera de Filiis, praeter ceteros, Auguſtum Caeſarem Julias filiam neptemve probris contaminatas ſuo inferri Sepulcro vetuiſſe narrat Suetonius (1), & de Libertis ex multis, Inſcriptionibus patet, ex quibus hanc ſubiiciemus (2)

M. AEMILIVS. ARTEMA
FECIT
MARCO. LICINIO. SVCCESSO. FRATRI
BENEMERENTI
ET. CAECILIAE. MODESTAE. CONJV-
GI
SVAE. ET. SIBI. ET. SVIS. LIBERTIS
LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE. EO-
RVM
EXCEPTO. HERMETE. LIB. QVEM
VETO. PROPTER. DELICTA. SVA
ADITVM. AMBITVM. NE. VLLVM
ACCESSVM. HABEAT. IN. HOC
N. MONVMENTO.

Ali-

(1) In ejus vitâ in fin. (2) Gruter. pag. 184 4.

Aliquando non omnes Liberti Sepulcrorum Jura habuerunt, ſed ii ſolum, qui Teſtamento eſſent honorati, ii nempe, quibus Teſtamento Jura Sepulcrorum concedebantur, quamvis Heredes ſcripti non eſſent, quod ſequenti Inſcriptione (1) probatur

DIS. MANIBVS
POMPONIVS. ATIMETVS. FECIT
SIBI. ET. SVIS. ET
HELVIAE. HEREDI. CONJVGI
BENEMERENTI. ET
LIBERTIS. LIBERTABVSQVE
MEQVM. QVOS. TESTAMENTO
HONORAVI
ET. POSTERISQVE. EORVM

Nonnunquam etiam Libertorum nomina fuiſſe adſcripta haec docet Inſcriptio

M POMPEJVS. APPOLLONIVS
PONTIAE. HILARAE. VXORI
M. POMPEJO. FELICI. LIB. Q. MA-
SVRIO. FELICI
M. POMPEJO. AVCTO. LIB. PACTV-
ME-

[1] Gruter. pag. 817. 12.

MEJAE. CAMPANAE
INFERRI. HOC. NON. LICET. NISI
QVORVM. NOMINA. SCRIPTA. SVNT
ET. QVIBVS. CAVERO
M. POMPEJO. ITHACO. POMPEJAE
VRBANAE. ITHACI. LIBERT. &c.

In hereditaria autem Monumenta, heredibus quibuſcumque vel minimâ ex parte inſtitutis, Bonorum inſuper Poſſeſſoribus, atque iis etiam, quibus Libertatis conſervandae cauſsâ Bona fuerint addicta, atque omnibus omnino, qui heredum loco habeantur, & ſepeliri, ac mortuum quemquam inferre (1) licet; Atque hoc jus, quod ſingulare quidem eſt remanet quoque apud heredem, qui hereditatem (2) reſtituit, licet ille extraneus ſit, & coactus hereditatem adierit. Quin immo, & iis licere, quibus tanquam indignis hereditas fuit ablata Vlpianus (3) monet. Nam

 adeun-

(1) L. Familiaria ff. de Relig. L. 4. §. 15. autem ff. de Fideic. libertat. (2) L. quia perinde §. reſtituta ff. ad Trebell. (3) L. 3. ff. de Relig.

Digitized by Google

adeundo heres effectus, hereditate ablatâ, heres eſſe non (1) deſinit. Non tamen ab omnibus indignis Sepulcrorum Jura retineri eſt putandum; Nam ſi heres hereditate privetur, quod Teſtatori aperte maledixerit, atque adverſus eum infauſtas voces jactaverit, hunc Sepulcrorum Jura non ſequi (2) nemo dubitabit. Haec vero Sepulcrorum Jura nonnunquam, ut ex ſequenti Inſcriptione (3) patet, ad Heredes pertinebant pro portione, quâ ii Teſtamento eſſent ſcripti

FLAVI. ELEVTERI. SECVN-
DIANI. ASIVS. SOTERICVS
DE. SVA. IMPENDIA
ET. PARMENIONI. LVDO
AMICO. VETERI
HVJVS. SEPVLCHRI. JVS
AD. HEREDES. PERTINET

PRO-

(1) L. ex facto in fin. ff. de vulg. & pupill.
(2) L. inimicitiae ff. de his, quae ut indignis (3) Gruter. pag. 871. 8.

PROVT. TESTAMENTO
QVISQVE. EORVM. SCRIPTVS
EST

Hìc autem praetermittendum minime arbitramur, quod quamvis Monumentum ipſum legari nequeat, mortuum tamen inferendi jus quiſque valet (1) legare; Venditionis quoque Titulo, alioque hujuſmodi in alium transferre, manente loci Religione, dum illud veluti fundi acceſſionem cum fundo transfert, in quo fuit extructum, adeoque non ſpecialiter locus Religioſus venit (2), ſed Emtioni majoris partis accedit. Quemadmodum e contrario Venditor, Fundum in quo Sepulcrum ſit, vendens, Sepulcri Jus additâ Venditioni Lege, *nihil Sacri, aut Religioſi venire* (3), ſibi nominatim poteſt ſervare, quod ſupervacaneum eſt, ſi publicum ad Sepul-

(1) L. 14. Cod. de Relig. (2) L. 24. de Contrah. Em. (3) L. 22. ff. eod. Tit.

crum ſit iter. Hoc vero Jus apud Romanas Gentes in conſuetudine erat, ut Dominis Fundorum, in quibus Sepulcra fecerint, etiam poſt venditos Fundos, adeundorum Sepulcrorum [1] fuerit Jus; Praediorum ſiquidem vendendorum Legibus caveri, ut ad Sepulcra, quae in Fundis ſunt, iter eis, aditus, ambitus funeris faciendi cauſsâ ſit Pomponius (2) memoriae prodidit.

Ceterum in Familiaria, & Hereditaria Monumenta, alteri mortuum non licet inferre, quod & apud Veteres ſartum tectum ſemper eſt habitum, quos libenter [3] ſuorum tantum cineres admiſceri ſuis voluiſſe Gentium pene omnium Hiſtoriae teſtantur. Ideo Solon Atticorum Legiſlator, eos poenâ coërcuit, qui delebant Se-

(1) Sigon. de Antiq. Jur. Civ. Rom. lib. 1. cap. 8. (2) L. 5. ff. de Sepulcr. viol. (3) Boxhornius Quaeſt. Rom. queſt. 9.

Sepulcra, aut in gentilitia alienum inferebant, quam Legem inter ceteras ad Romanos Decēviri (1), tranſtulerunt.

Demum animadvertendum exiſtimamus, quod qui, electo Sepulcro, deceſſerint, quum ultimae voluntatis pars (2) Electio ſit; Ideo ipſorum libertas minime tollenda eſt, ut Conſtantinus (3) reſpondit. Et revera Veteres maxime operam dabant, ut dum in vivis eſſent ſibi de Sepulcro proſpicerent (4), quo Mortui conderentur, ut ex hac Inſcriptione (5) optime demonſtratur

FECI. QVOD. VOLVI
MONVMENTVM. VBI. OSSA
ET. CINERES. AETERNVM. REQVIESCERENT. MIHI

At ſi Sepulcra non eligant, neque Maiorum habeant Monumenta, ibi,

(1) Cicer. lib. 2. de Legib. (2) Joann. Andr. in Cap. Animarum de Sepult.num. 3. (3) L. 1. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. (4) Niepoort. rituum Romanorum ſect. 6. cap. 6. §. 1. (5) Gruter. pag. 1127. 1.

ſi Chriſtiani fuerint, ſunt tumulandi, ubi Eccleſiaſtica Sacramenta receperunt, quod tamen in Religioſis hominibus locum non habet, qui ubi condendi ſint, hoc ex pluribus Pontificii Juris locis [1] apparet. Qui vero Monumenta non eligant, at Majorum habeant, ſi Vxorem excipiamus, quae in Viri Sepulcro eſt condenda, & ſi pluribus juncta fuerit, cum poſtremo, cujus Domicilium, honoremque retinuit, eſt [2] tumulanda, Omnes in hujuſmodi Monumentis debent contumulari. Filii igitur in Parentum Monumentis [*a*] erunt ſepeliendi; Quod ſi Patrem Perduellionis damnatum habeant, in ejus Sepulcro non erunt [3] conden-

[*a*] *Quod ſi Filius ſit vulgo quaeſitus, quum Patrem incertum habeat, in Matris Sepulcro, niſi Ea inluſtris ſit* [4], *Sepelitur.*

(1) Cap. 2. de Sepult. &c [2] Marchett. de Sepult. tit. 38. §. 9. n. 177. & ſeqq. [3] L. 1. § ſuos ff. de ſuis, & legit. [4] L. ſi qua illuſtris Cod. ad Senatus conſultum Orphyc,

dendi; Non enim poſſunt Sepulcrorum Jura ſibi conſtituere ii, qui Jura divina, humanaque profane polluerunt; De Adoptivo autem Filio diſtinctio erit adhibenda; Nam, vivo adoptante Patre, ſi Fatis conceſſerit, in ejus Sepulcro, ſed eo mortuo, in Patris Naturalis Monumento [1] eſt tumulandus. Hoc ſiquidem Veteres maxime expetiverunt, ut in avitis Sepulcris conderentur, praeter ſolos lacedaemonios, qui unumquemque, ubi Terrarum mortuus eſſet, Sepeliendum relinquebant, Rege tantum excepto, cujus Cadaver melle circumlitum, Spartam referebant. Reliquae Gentes Vrnis conditos Cineres in Patriam remittebant. Majorum enim ſuorum Monumentis condi, atque inter ſuos poſt Fata cubare jucundiſſimum eſt viſum humanitati. Hinc Jacob duode-

[1] L. 1. verſ.quam enim ff. ad Municip.

decim Tribuum Pater cum Patribus dormire, & in Majorum ſuorum Monumento condi volebat, quam ipſam Voluntatem optimi Parentis optimus Filius Joſeph eſt executus. Hinc Hector Achillem rogavit, ut ſe exanimem Parentibus redderet, patriâ Saepulturâ afficiendum. Et Alexander, ut cetera exempla praetereamus, Darii Mortem proſequutus, demptâ, ſibi Clamyde, illius corpus contexit, atque regio ornatum cultu, ad Matrem patrio more ſepeliendum, Majorumque Tumulo inferendũ miſit.

Complura quidem, quae ad Sepulcra, & Sepulcrorũ Jura pertinere poſſe videntur, conſulto praetereo, quum longius quam par erat, meum ductum fuiſſe Opuſculum, prorſus intelligam.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA
MAG 2013589

Digitized by Google

Digitized by Google